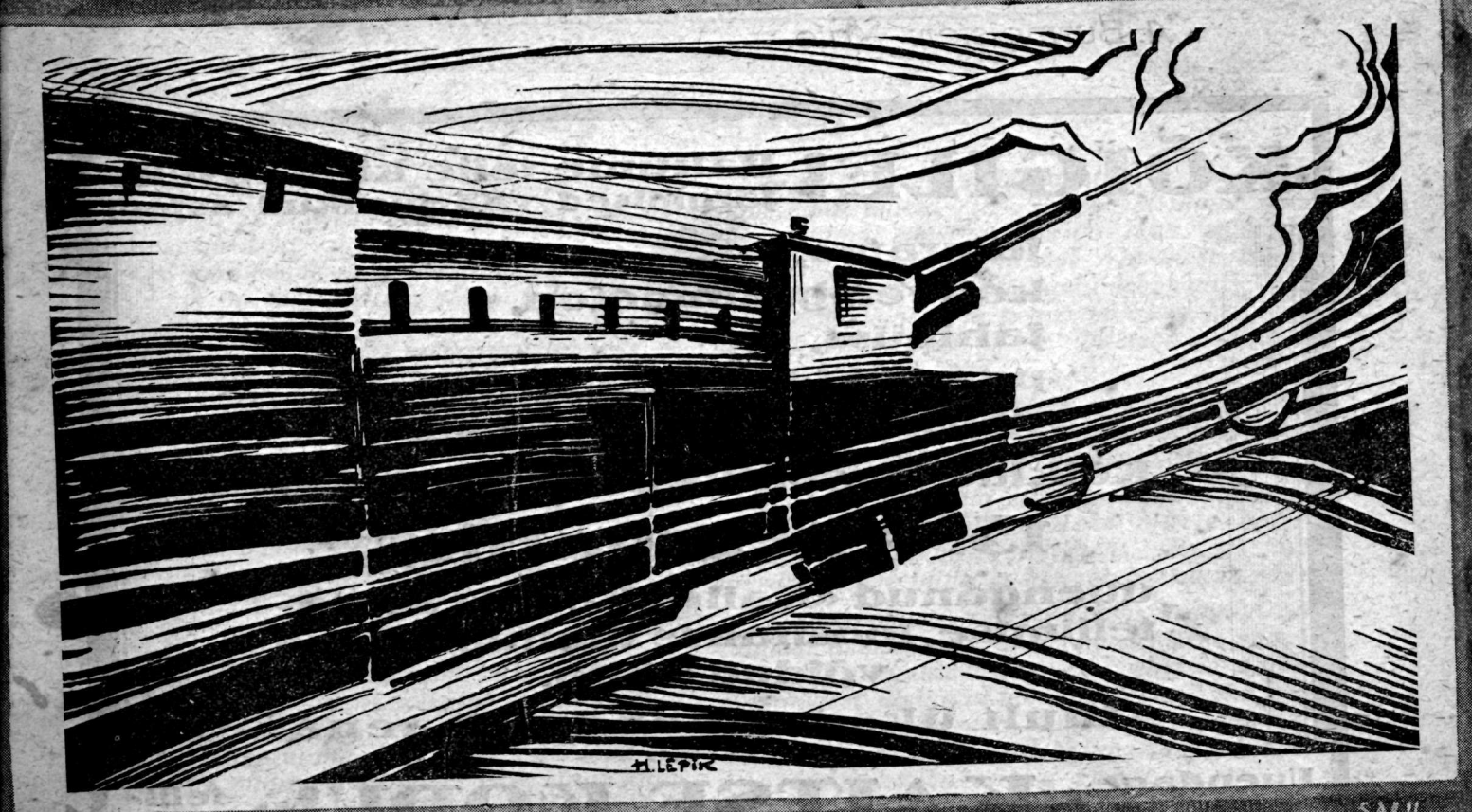

KAITSE KODU!

SALU.

19. jaanuar 1929

NR. 3

Hind 20 senti

Tänases numbris:

- Kaanepilt: Soomusrong edasitungimise hoos.
5. Lepiku joon.
— — Rakvere, Tartu, Narva.
— — Kuidas vabastati Tar'u.
Lucas: Võidujooks Narva peale.
— — Piiskop Albert.
R. Kalaja: Vana Taneli apteegirohi.
Kaks 50-aastast.
T. Kivi: Eesti suusaspordi renessans.
R. L.: Üks unustatud ja võõrifi mõistetud
spordiharu.
— — Lõunaslaavia revolutsioon.
—no: Soome «paßempoolne hädaoht».
Maila Talvio: Kured (järg).
Gori: Kaerakõrs ja Taaritõrs õpivad uut
kaitse.üüdu marssi.
— — Möödunud nädal.
A. Burmeister: Male.

KÕIGILE! Pakume teile kingituseks järgmised, väärtuslikud asjad:

jalgratas,
kohver-grammofon,
jahipüss,
paar häid suuski.
väikekalibriline vintpüss.

Kõikide kodanikkude vahel, kes

15. veebruariks

uuendanud «Kaitse Kodu!» aastatellimise, loositakse ülalnimetatud võidud välja.

Ainult üks kuu on veel aega.

Uuendage
aegsasti

«KAITSE KODU!»

telli-
misi!

KAITSE KODU!

Tellimishind. aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksiknumber 20 senti.

Kuulutuste hinnad. $\frac{1}{4}$ lehek.
40 krooni, $\frac{1}{2}$ lehek. 20 krooni,
 $\frac{1}{4}$ lehek. 10 krooni ja $\frac{1}{8}$ lehek.
5 krooni. Esimese kaane sise-
küllg 50%, tagumise kaane välis-
küllg 100% kallim.

Nr. 3.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella $\frac{1}{2}$ 9—10 h.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tegev toimetaja: E. Jalak.

Rakvere, Tartu, Narva.

12. jaanuaril võideti tagasi Rakvere, 14. jaanuaril Tartu ja 18. jaanuaril Narva... See oli kümne aasta eest.

Nüüd pühitseme neid päevi mälestuspäevadena, nagu on meil neist aegadest palju mälestuspäevi — kurbi ja rõõmsaid. Need kolm päeva aga on rõõmsateks mälestuspäevadeks — neile linnadele enestele, kogu maale ja tähisteks meie võiduka rahvaväe võiduteel.

Aga ometi on meie hulgas ka neid, keda nende päevadega seovad valusad mälestused: nende omaksed, kes ei näinud oma kodulinna vabanemist verise vägivaldalt, kes pidid surema jõledate piinameistrite kättemaksu ohvritena, enne, kui jõudsid kohale vabastajad.

Rakvere verepulm, Narva metsikud hukkamised, Tartu Krediitkassa kelder ja verised jääaugud Emajõel...

Ei, neid nagu ei tahakski meele tuletada, liig painav, liig õudne on mälestus nendest sündmustest, õudustab südant ja nagu instinktiivne külmuse tunne levib mööda närve. Neist terroristide õudsetest tegudest võiks tuua kümneid pilte — aga neid ei taha vaadatagi!

Nii julmalt, nii halastamatult, nii ebainimlikult võidi talitada... Ja ei leia muud sõna kui: „Jumal tänatud, see on juba möödas!“ Kuigi tahaks öelda midagi südamest tulevat sõna neile, kes olid oma kodu vabanemisel juba purustatud laibad; ja nende omastele, kel vabanemise mälestuspäev on ühtlasi masendava omaste leina päevaks.

Ehk leiame selle sõna siiski? Ja ärgem püüdkem oma sõnu seada ridastikku nende kõla ja ilu järele, õelgem nii, kuidas käsib süda:

Ei, meie pole teid siiski unustanud, vennad. Ei saa teid unustada. Olete meile tähisteks. Ja jääte meile tähisteks. Palves kummardume teie piina ja kannatajasurma ees.

Tunnistagem: mõnigi poleks ärganud oma tuimast ükskõiksusest, kui poleks jäine õudusehõng ühes kuuldustega meie vaentaste jälkidest veretöödest ulatunud temani. Mõnigi ehk oleks ükskõikne veel praegu, kui Rakvere, Narva ja Tartu ohvrite saatus poleks mineviku hoia-
tustähiseks tuleviku suhtes.

Kuidas vabastati Tartu.

14. jaanuaril möödus 10 aastat päevast, mil vabanes Tartu enamlaste hirmuvalitsuse alt. Värskest kergivad silmade ette need õudsed hirmuvalitsuse päevad, mil iga kodanikku hoidsid ärevil enamlaste õudsed tapmised ja laastamistööd. Ilma mingi erilise põhjuse ta võeti väiklaste pealekaebamiste ja vihavaenu pärast inimesi kinni ja hukati jõledal kombel ära. Üksi krediitkassa ruumidesse oli kinni viidud ligi 300 inimest, kes järjekorras tapalavale pidid minema. Ka politseimajas hoiti kinni 26 Tartu kodanikku. Kinni hoiti nii mehi kui naisi igast rahvakihist. Eriti palju oli surmakandidaatide seas kaupmehi.

Soomusrongide ülem kol. Parts.

Veretöö krediitkassa keldris.

Päevaks, mil kinnihoitavad pidid hukatama, oli määratud 14. jaanuar 1919. aastal.

Punkt kell 10 algas õudne verepulg krediitkassa keldris. Aluspesu väel, paljajalu, viidi kinnihoitavad ühekaupa krediitkassa ruumide all olevasse keldrisse, kus nad metsikul kombel kirveste ja lõhkevate kuulidega tapeti.

Esimese ohvrina langes esimene Eesti piiskop Platon, ilmaliku nimega Paul Kulbusch.

Üldse jõudsid punased seal surmata 19 isikut, kellest ainult üks teadmata, kes ta on.

Teiste 18 tapetu nimed on:

- 1) Beschantzky Nikolai, ülempreester.
- 2) Bleive Michael, ülempreester.
- 3) Bentson Karl, õpilane.
- 4) Hahn Traugott, prof., kirikuõpetaja.
- 5) Kaplan Suisman, kaupmees.
- 6) Kerner Friedrich.
- 7) v. Knorre Konstantin.
- 8) Massal Eugen, lihunik.
- 9) v. Krause Heinrich.
- 10) Platon (Kulbusch Paul), piiskop.
- 11) Luik Ado, potisepp.
- 12) v. Samson-Himmelstjerna Hermann.
- 13) Seeland Gustav, linnanõunik.
- 14) v. Schrenk Herbert.
- 15) Schwartz Wilhelm, kirikuõpetaja.
- 16) Tensmann Gustav, linnanõunik.
- 17) v. Tidebühl Arnold, advokaat.
- 18) Vogel Harry, restoranipidaja.

Ka ootas juba 20-nes isik pesu väel all keldris, millal antakse käsk tema surmamiseks, kuid enne veel, kui surmakäsk saadi anda, tormas üks enamlane sisse teatega, et „valged“ tulevad. Kohe lõpetati tapmine, suleti keldriuksed ja põgeneti. Nii jäi ka ülalnimetatud järjekorras olija nagu üle noatera ellu.

Turunaised vabastasid kinnioliijad.

Nähes, et enamlased põgenesid, tormasid ligiduses olijad turunaised kohale, kes kirveste ja teiste abinõudega krediitkassa ukse lahti murdsid ja kodanikud vabadusse lasksid. Mitmed, kuuldes vabadusest, minesid ära, kuid varsti toibuti ja rutati koju.

Ka politseimajas kinnipeetavad 26 kodanikku vabastati rahva poolt.

Tartu vabastamine sündis ootamatult.

Et Tartu vabastamine enamlastele täiesti ootamatult sündis, seetõttu pääsiski suurem osa kinnioliijatest eluga. Kõige selle eest võlgneb Tartu tänu Kuperjanovi partisanide pataljonile ja soomusrongidele.

Enne Tartu vabastamist, pühapäeva õhtul, pidas soomusrongide ülemjuhataja kapt. Parts meeste valimustava kõne Tapa jaamas ja tänas mehi seniste võitude eest.

Kõneleja rõhutas, et tuleb viimane jõud kokku võtta, vaenlased põgenema sundida, et saada sõjasaaki, millest suur puudus oli ja mida nii kalli hinna eest muretseda tuli.

Ka rääkis ta Rakvere veresaunast, mis mõne päeva eest aset leidis ja kus ka sõjameeste naised ja lapsed maha oli tapetud.

Et soomusrongi meestel paljudel perekonnad Tartus elasid, siis otsustati, maksu mis maksab, Tartu vabastada.

Tapal sõideti kohe Tartu sihis välja. Viisusti mõisa ligiduses ihines kapten Kuperjanov soomusrongidega, sõdurid asusid rongile ja nii sõideti Voldi poole lahingusse. Kuigi Voldi ja Tartu vahel veel nii pikk maa, mis vaenlaste käes, otsustati kindlas lootuses Tartu välja jõuda. Esiialgu sõideti julgesti edasi senikaua, kui vaenlane endast elumärki hakkas andma. 13. jaanuaril läheneti Voldi külale. Siin oodati põnevusega ligilad olevat vaenlaste algatust lahinguks. Ei läinud ka kaua, kui üks vaenlase rakett õhku lendas ja rongi asukoha teatavaks tegi. Mõne minuti jooksul ilmuski kuuldavale mõlemal pool rongi kange kuulipildujate ragin.

Ka soomusrong avas nüüd mõlemale poole ägeda tule, mis kogu õhu värisema pani. Varsti raugeski enamlaste laskmine ning kogu rood põgenes Voldi mõisa poole. Soomusrong avas ka suurtükile, mis enamlasti veel rohkem tagant hirmutas põgenemisele.

Kõikide keelust hoolimata asus soomusrongide ülemjuhataja ise esimest salkkonda juhatama, sest ka tema perekond asus Tartus.

Rongile jäänud mehed aga algavad „jahti“ üksikute raudtee ligiduses liikuvate enamlaste peale.

Enamlased segaduses.

Vahepeal ilmub korruga Eesti soomusrongide juure keegi eraisik, kisades: „Seltsimehed, seltsimehed, ärge laske oma mehi! Mõisas on ka punased!“ Eestlasi peeti punasteks. Ülalnimetatud „seltsimees“ aitab vahepeal haavata saanud lipnik Tillmanni rongile, arvates, et on oma mees ja oma rong. Rong hakkab liikuma ja punane reisiija jääbki rongile, kus ta hakkab valgeid kiruma, sõimama. Mehed pilgutavad üksteisele silmi ja kiruvad kaasa.

Vahepeal on punased Voldi mõisast välja taganenud, jättes maha lume peale 50 meest surnutena.

Sõideti edasi Aksi juure. Siin oli asi aga palju kibedam. Punased olid valvel. Staabikapten Ratassepa juhatusel tormati ahelikus vaenlase peale. 9 meest langesid. Tuli taganeda natuke. Alles uue tormijooksuga löödi vaenlane täiesti roopast välja. Rongile toodi veel 2 eraisikut, keda kustki putkast leiti. Ka need olid arvamisel, et asuvad punaste soomusrongil. Hakkavad rääkima, kiituse ootel, kuidas nemad Pedja silla purustasid. Lõpuks tuuakse veel juure üks punane, kes ennast ütleb valgete eest põgenenud olevat, kartes nende poolt mahalaskmist.

Alles hommikupoole, kui soomusronglastel juba tuju ära läks punaseid mängida, tehti meeste selgeks, kuhu nad olid kukkunud.

Otsustav lahing tuli lüüa Falkenau juures, kus äge tulevahetus mõlemalt frondilt avati. Lõpuks jõuti siiski enamlased taganema sundida. Enamlased kukkusid segadusse. Ei teadnud enam, kuhu poole üldse lasta.

Vastupanu oli murtud. Rong liigub Tartu poole, rongi kõrval mõlemal pool liigub dessantkomando ahelikus.

14. jaanuaril kell 10.30 min. sõidab meie rongile Tartust umbes 3. kilomeetri peal enamlaste soomusrong vastu, et takistada Tähtvere mõisa vallutamist, kus peatusid punaste roodud.

Kaks granaati tabasid enamlaste soomusrongi, nii oli see sunnitud vigastatult Tartu sihis taganema. Algas äge lahing Tähtvere mõisa all, mis kestis üle tunni. Alles pika heitluse järele hakkavad enamlased linna tõmbuma.

Rong sõidab Tartu jaama.

Linnas kostavad veel püssipaugud harvakult. Soomusronglased kihutasid viimaseid punaväelasi minema. Kõigest laskmistest hoolimata tormas rahvas jaa-

J. Kuperjanov.

ma, et vastu võtta oma päästjaid. Vaimustushoos karjutakse „elagu soomusrong, elagu Eesti sõdurid“ jne. Võis näha naeru ja nuttu ühel ajal.

Tartu oli vabastatud. Hakati linnas korda jalule seadma ja järelejäanud kommunistidest puhastama. Varsti oli linnas kord jalule seatud ja juba järgmisel päeval võis kohalik ajaleht „Postimees“, kelle trükikojas vahepeal kommunistide häälekandjat „Edasi“ trükiti, ilmuda.

Glo.

Dõidujooks Narva peale.

Soome vabatahtliku mälestusi.

20. novembril 1700. a. võitlesid soomlased Rootsi Raudpea Kaarel XII juhtimisel Narva all. Võitlesid ja võitsid. Ning 18. jaan. 1919. a. kuuldsid jälle Narva tänavail vägevad Soome vandesõnad, kõlasid hüüded ja voolas vaenlase veri. Ekstrõmi pojad olid need hulljulged sisetungijad, kes tormasid pimesi lõvipesasse.

Juba lühikese peatuse ajal Tallinnas põlesid poiste meeled Narva järele. Narva pidi kujunema võiduretk krooniks, Narvas pidi kohatama nende nahkpintsakutes komissaridega, „perkele punastega“, kelle vastu viha pesitses riinus juba Soome kodusõjast saadik. Ka kõige nooremil meie vendade hulgas. Neil, kelle väik- suse üle muhelesid ter- ved ja tugevad mehepu- rikad Tallinna tänavail. Tea av kibeduse ja paha- mee- le tunne täitis het-

keks hinge, marssides muusika saatel mööda Narva maanteed ja silmates tänavaid mustendamas meeskodanikkudest, kes soomlaste minekut liinile jälgisid. Hetkeks vilksatas peas mõte: kas maksab minna, kui nad ise on nii ükskõiksed või — pelgurid? Kuid liinile jõudis tõusis tuju noori kaasvõitlejaid nähes. Koolipoisid, halvasti varustatud nagu soomlasedki, kel paksu halli sineli all enamasti oma erariided, pikad püksid aetud Soome püstnina süsside sisse. Need „viron veljed“ liinil olid mehed, mitte memmed, nagu Tallinna hästi riietatud isandad. Seda rõõmu soomlasi nähes! Keelest saadi vähe aru, kuid supikatel sobitas peagi sõprussidemeid. Toda suppi! Soomlastele tundusid mõisa õues seisvad katlad Egiptuse lihapottidena. Mis viga sõdida, kui „ruoka“ niivõrd hüva!

Kuid Narva — see ei anna rahu. Möödub Muuksi küla esimene lahing, möödub Uuri ja Haljala ning hinges pakitab ainult üks soov: kiiremini Narva! Mis sellest, et mingi väikese rikke pärast organisatsioonilised mehed marssisid 30 km ilma toiduta (oo Egiptuse lihapottid!), mis sellest, et nälginud meeste silmad hästi sihtida ei näinud — suruti hambad kokku ja edasi, edasi Narva poole! Kerge töö, sest punastele olid juba kalevlased enne soomlasi hirmu sisse ajanud. Liikusid fantastilised kuuldused ka soomlaste arvu ja isegi välimuse kohta. Need olnud kui kuradid, metsiku näoga ja pussid viltu suus. Et soomlased harilikult lahing-

Soome vabatahtlikkude rinnamärk Narva vallutamise mälestuseks.

gusse läksid lauluga, see ajas vastase päris segi. „Mustad kui neegrid ja suure kisaga!“

Kuivõrra Eesti poiste ja soomlaste kiire edasitung elanikkudele mõjus, sellest annab näite lühike jutustamine eestlasest küüdimehena. Too küsis kartlikult noorukestelt vabatahtlikkudelt, kuhu neid sõidutada.

„Otse Narva, perkele!“ sähvab üks neist, yaevalt aastat 16.

„Hoiat Issand!“ väriseb küüdimees. „Seal ju punased. Jään hobusest ilma!“

Kui aga poisid kinnitasid, et Narva vähemalt viie päeva pärast valgete kätte langeb, raputas mees pead. Näha oli, et ta põrmugi ei uskunud, kuid vastu rääkida ka ei julgenud. Hiljem, peale Narva äravõtmist, oleksime palju annud, kui selle küüdimehena kätte oleksime saanud, et — tsipake uhkustada!

Kui lõpuks käsk saadi — Kundasse, siis nõksatas imelikult rinnas: vist ikka Narva minek... Kunda alevikene pole vist nii kärsituid külalisi enne näinud. Laevad, mis nii Eesti kui Soome poisse pidid igatsetud sihile lähemale viima, viibisid üle oodatud aja. Kas pagana punased haisu ninasse saanud? Kuid ei, saabusid. Keeruline meeste laadimine laevadele tekitas nalja ja kurbust. Kõigepealt: see võttis aega. Ja seda oli vähe. Ning laevadel — muist mehi talikülma käes laevalael, muist täistuubitud laevaruumide kuumuses. Kuid lauldi ikka. Kuigi palavikuline ootus veres kees.

Merikülas maandumine oli juba sootu teine tants. Laevast mootorpaati, mootorpaadist sõudepaati ning see — veeluste kivide otsa! Poistel kuum — nagu lahingus ikka. Ilma pikema jututa hüpati jääkülma vette, hoiti püsse kõrgel ja maanduti — saatuse kiuste. Kuulid kandsid juba hoolt väärilise muusika eest. Ekströmi pojad sattusid Merikülas terra incognita le, pidi ju Narva vallutamine sootu teise kava järele teostatama. Nüüd sammuti kobades pimedas ja südame ümber külm rõngas Narva-Jõesuu poole. Pikka-mööda vabaneti põetud merehaigusest, kosuti ning siis hakkas veres midagi vaikselt kooma, kaalul oli Narva vallutaja nimi. Võistlesid I ja II kompanii. Kuigi kava järele Eskola oma meestega esimesena Narva pidi jõudma, ei loobunud Kanervo pojad hellitama lootust, et neil siiski... kuidagi... kes seda teab... esimesena õnnestub ajalooliselt Narva pääseda. Kiiresti, kiiresti! See oli loosung. See ajas meeste väsimuse metsa, andis tuld ja soojust. Rutt, rutt... Leitnant

Varmavuori, hulljulge sõdur, Soome sõjas oma üllatustega vaenlasele tuttav, see kardetav konkurent, võttis osa võistlusest Narva vallutaja nime peale. Temaga juhtus kõige põnevamal silmapilgul väike äpardus ning vandesõnade saatel kuulus leitnandi kisa:

„Võtaks kurat! Püksinööbid viimaseni eest ära!“
Kuid kellelgi polnud nüüd aega leitnandi pükste vastu huvi tunda.

„Ajalugu“ räägib, et leitnant Varmavuori esimesena Narva eeslinna tormas, teised aga väidavad, et kapt. Eskola see oli. Olgu kuidas oli, kuid kurbus täitis II kompanii südameid, saabudes jooksuga Narva tunni võrra hiljaksjäänuna. Ilus oli neil meestel Narva-Jõesuu vallutamine, ning jäljaseid kõhtusid täitsid sõbralikud, rõõmust pehmenenud alevielanikud korraliku lõunaga. Mõni „suomen poika“ vaatas vast liig sügavasti alevineiu pisaratest läikivatesse silmadesse... Kuid kohus kutsub ja auahnus ajab. Edasi! I kompanii ordonants kihutab Kanervo poistele vastu: tulge ruttu! Kõlab hüüe: jookstes! Ning poisid jooksevad hambad ristic! Väike viha närib südant: kurivaim, I kompanii pääseb ette!

Kuid raekoja ette jõudes tõusis tuju. Siis aga... Seda verd, verd — mööda rentsleid voolamas... Kuid enamasti — hobustest. Segadus suur. Linna puhastamisel ei tunne omagi ära.

„Käed üles! Seis!“ kõlab äkki.
Seisatad, süda lööb külmaks. Kas lõpp!
„Sinä perkeleen punikki!“ uriseb teine ja tõstab nagaani.

„Pea, saadanas! Ma pole ju „punikki“! Olen sealt ja sealt, sellenimeline jne.“

Mees tuleb ligi, vahib, sülitab:
„Pidin su, koerapoja, maha põmmutama!“
Sarnaseid juhtumeid oli küll ja küll. Ka käsitsi läksid kokku — kuni üksteise ära tundsid. Siis kirumine...

Oh, neid Narva külluses päevi! Soomust üle lootuste. Pagan võtaks seda kerekate uputust! Hei! See oli vast elu! Likvideeri „perkele punaseid“ ja „rüssi“ nii palju kui süda soovib...

Järgmisel hommikul näisid Narva verest punetavad tänavad — jah, millena? Sobiva raamistikuna soomlaste tegudele. Narva, Narva, ei unune sa ial...

Lucas.

Pärast Narva vallutamist. Vasakul — punaste poolt hukatute laivad. Paremal — õhkulastud raudteesild.

Eesti — jagatuna pärast vallutamist.

Piiskop Albert.

17. jaanuaril s. a. möödus 700 aastat Liivimaa piiskop Alberti surmapäevast. See isik mängis küllalt tähtsat osa meie rahva ja maa ajaloos, et meil on põhjust silmaohata tuletada meele teda ja ta ajajärku.

Põlvenedes Buxhoevedenite soost, kelle maaalad asusid Bremeni naabruses, Apeldernis, ning olles ema, Bremeni peapiiskopi Hartwichi II poolõe, Aleides Utlede, kaudu lähemas suguluses tolleaja mõjuvõimsate perekondadega, tõusis Albert peagi Bremeni doomhäraks ja pühitseti Bremeni peapiiskopi poolt 28. märtsil 1199. aastal Liivi piiskopiks.

Tema kolmekümneaastane valitsemine, vahetpidamatud sõjad eestlaste, liivlaste ja leedulastega, samuti kui ka asjaolu, et teda tuleb lugeda Liivimaa riigikorra esimeseks loojaks, on küllalt tähelepanuväärsete momendid tema elus.

Peene poliitika ühenduses papi kavala vaimuga on peajoonteks Alberti iseloomus.

Saades pärast Meinhardi ja Bertholdi Liivi piiskopiks langes talle osaks kiristiku äärel seisva misjonirüüri jaluleseadmine.

Ent mitte ainult kokkuvarisemisel oleva misjonirüüri jaluleseadmine ei olnud ta sihiks. Ta kavatsused ulatusid hoopis kaugemale. Iseseisvat, ainult paavstile ja keisrile alluvat kirikuriiki tahtis ta luua, peapiiskopkonda, ainult sellele alluvate alampiiskopkondadega.

Ta eelkäijate saatus oli näidanud, et oma sihtide saavutamiseks tal oli vaja rohkem võimu kui oli olnud neil. Ning sihikindlalt asus ta selle loomisele. Mitte viiltsate, vaeste munkade saatel ei asunud ta oma piiskopkonda, vaid 500 mõõgaga varustatud ja ristiga õn-

nistatud palverändajat-rüütlit aitasid teda istutada karjasekeppi Liivimaale.

Ta mõistis kasutada soodsat momenti, kuna tol ajal rändavad ristirüütlid arvasid endale võitvat taevalisi varasid, kui nad pühitsetud eesõigustega varustatuna tapsid inimesi, kelle usk oli lahkuminev nende omast. Liivimaa asus sakslastele soodsamalt kui Palestiina. Siin asusid halvemini relvastatud ja sõjakunstis vähem arenenud pärisrahvad, kui seda olid saratseenlased.

Päästekirjade (Abläss) müütmise veidrus oli parajasti minemas moods. Ning ühesugust pattude andeksandmist, ühesugust õndsust kuulutas paavst ristiõitjaile, võideldu nad Väina- või Jordanijõe kallastel. Küllalt oli avatlust rasket süükoormat kandvaile patustele.

Agaga veelgi rohkem mõistis piiskop Albert seda maad teha soovitavaks võitluspaigaks ristirüütlitele. Ta suutis Rooma konsiiliumil 1215. aastal mõjutada paavst Innocenz III, et see Liivimaa tunnistas neitsi Maarja lesepõlve asumaaks ning andis kinnituse „ema maa (Liivimaa) eest kanda sama palju hoolt, kui poja maa (Palestiina) eest.“

Sellest tekkinud vaimulikku indu ei tohi kunagi jätta arvestamata, kui tuletada meele alatasast ristisõdijate juurevoolu „pühale Maarjamaale“.

Albert tundis omaaja nõrkusi! Ta ei tarvitsenud Peeter Amiens'i taoliselt rännata külast külla ja fanaatilise kõneanniga virgutada inimesi palverändamisele. Ta pööris osavasti valitud esitistega vaid vürstide, krahvide ja rüütlite poole ning sai, mida tahtis.

Juba ta teisel valitsemisaastal oli tal võimalik 23 laeva täita usurändajatega, et neid viia Väinajõkke.

Senised sakslaste ainukesed kindlad paigad, Üksküla ja Kirchholm, asusid Väinajõe suust liig kaugel ja ei pakkunud seepärast neile küllalt kindlat taganemisvõimalust, kui nad teise korra pidid põgenema pärismaalaste salkade eest. Kõige suuremad laevad ei pääsenud kergesti nendeni. Seepärast otsustas Albert luua uut kindlat paika jõesuule lähemale ja pani 1201. aastal aluse Riia kindlusele ja linnale, viies sinna üle ka piiskopi asupaiga.

Selle uue linna sadam kuulutati vabasadamaks. Ning et talle kiiremini anda suurem tähtsus, mõjutas Albert paavsti, et see oma vandega kiusas taga kõiki kaupmehi, kes oma laevadega purjetasid teistesse Semgalli sadamatesse.

Ent Albert, kes igal aastal reisis Saksamaale, et ikka jälle koguda uusi palverändajaid võitlusteks pärismaalastega, tundis siiski oma nõrkust oma karjasekepi nii püsivalt ja jäädavalt maale istutamiseks, kui ta seda oleks soovinud. Enne talve tulekut reisis nimelt enamjagu palverändajaid tagasi koju, sest patud olid lunastatud ja miski muu asi ei sundinud neid enam jääma maale. Need vähesed aga, kes jäid paigale, osutusid liig nõrgaks, et üle talve enda käes hoida allaheidetud maa-alasid.

Siin pidi otsitama uut abinõu. — Paigale pidid jääma mehed, kes ei olnud köidetud naiste ja lastega ega mahajäetud varandustega, mehed, kes oleksid seotud Liivimaaga igaveseks ajaks siin võidetud omandusega. Selleks vajab Albert üht ordu. Ka see asutati 1202. aastal ja kinnitati paavsti poolt.

Fanatismita ei ole kunagi suudetud luua midagi eriliselt suurt. Iga ordu aga põhjeneb fanatismile, ning see peab hingena liikvele panema kogu keha. Korporatsiooni vaim on seepärast vägevam kui hariikkude kodanikkude poliitiline riigühting. See vaim elustas peamiselt tolle aja rüütlordusid. Albert teadis seda. Ta kasutas selle sajangu mõtlemisviisi. Tema poolt asutatud ordu kandis nime:

Mõõgavendade ordu või Kristuse sõjavennad, või ka Mõõgakandjad.

Ordu vormiks oli valge mantel, millel asus punane mөөk ja punane rist.

Ordu käsklused olid Templerite omad, seega päris sõjalised. Nad ei pidanud olema haigeravitsejateks haigemajades nagu Johaniidid ja Saksa rüütlid. Oma mөөkadega pidid nad kaitsma ja toetama palverändajaid.

Esimeseks ordumeistriks oli V i n n o. Alguses oli rüütlite arv kaunis väike. Kuid kasvav varandus suurendas ka ordu liikmete arvu. Esivanemate nimestikke ei nõutud sisseastumisel. Ka kodanlased võisid jagada seda au ühes aadlikkudega. Ilma selle orduta ei oleks Albert kunagi suutnud jääda püsima Liivimaal. Ordu oli talle palju kindlam tugi kui seda oleksid olnud tuhanded palverändajad, kes küll igal aastal oleksid ilmunud „pühale Maarjamaale“, kuid kunagi poleks jäänud sinna.

Nagu juba öeldud, Mõõgavendade orduta ei oleks Albert kunagi suutnud teostada oma plaani luua Baltimere rannikule iseseisvat kirikuriiki. Vallutamise ja ristiusu levitamise ihad olid tema kavatsuses tihedalt

ühiksteisega seotud. Esimese rahuldamiseks kasutas ta rüütliid ja palverändajaid, teise teostamiseks piiskoppe ja munki.

Ent rüütlitele tuli nende vaeva eest sõduritena ka anda tasu. Tasuta ei soovinud nad tegutseda „Isanda viinamäel“. Ordu oli aja jooksul kujunenud omaette perekonnaks.

Albert mõtles vist alguses ordu kasutada vaid noodana, et selle püüuga rikastada piiskopi lauda. Kuid ordu kasvas ja tundis oma kaalu vallutamistegevuses ära ning nõudis siis ka oma osa allaheidetud maa-alast. 1206. aastal nõudis ta maa jaotamist. Albert ei suutnud seda nõudmist jätta rahuldamata ning tunnistas viimaks ühe kolmandiku Liivimaast rüütlite omanduseks.

Piiskopid ja vaimulik seisus on nähtavasti alati olnud head topograafid, kuna nad oma valikus alati on omandanud tuuma, kui teised on pidanud rahulduma koorega. Nõnda ka siin. Ilusa viljarikka osa Trikiast ühes Kaupo maa-alaga mööda Aa alumist voolu, siis veel suurema osa metsarikkast Metsepolest sai 1206. a. jaotamisel piiskop Albert endale. Ülejäänud osa Metsepolest ühes Sakalaga, mis aga siis oli alles alla heitmata, tunnistati ordule kuuluvaks. Üldse sarnased maa-alad, mis pidid olema piiskopi maa-de kaitsevalliks, Edasi lubati ordule tulevikus üks kolmandik kõigist maadest, mis — alles olid alla heitmata.

Ka Eestimaad jaotati 1215. aastal, missugune jaotus aga pärast muudeti. Nimelt jagasid selle isekeskis Albert. Eestimaad niiskon Dietrich ja rüütlid ühesugusteks osadeks.

Kuna nende jagamiste juures tihti kõik asjaosalised rahule ei jäänud, siis võeti 1226. aastal erilise paavsti saadiku, Modena Vilhelmi, poolt ette uus jagamine.

Albert oli, et seeläbi rõhutada oma mõjuvõimu ja vägevust, selle saadiku saatmist palunud paavstilt. Modena Vilhelm tegi korralduse, et piiskop Albert, ordu ja Riia linna allaheidetud maad võrdseks isekeskis pidid ära jagama, välja arvatud teiste piiskoppide maad, kellele igaihele määrati ka oma osa.

Kuna Daani kuningas Valdemar II oli Saksamaal vangis, siis võttis Wilhelm Eestimaal asuvad Daani maa-alad, Viru-, Järva-, Harju- ja Läänemaa paavsti ülemvalitsuse alla seniks, kui Valdemar jälle ise suudab kaitsta oma maa-alasid. Kuid sellest ei hoolinud palju ei Albert ega ordu ning kiskusid ühe tüki teise järele oma võimu alla.

Eestimaal ei jäänud Daanile muud kui Tallinna linn. Kuid ka see vallutati 1227. aastal ordumeistri Volquini poolt. Saadik Wilhelm oli juba ära reisinud, paavst Honorius III, kes soodustas daanlasi, oli surnud ja paavst Gregor IX hoidis rohkem piiskopi ja ordu poole. Need asjaolud vähendasid tükiks ajaks Daani mõjuvõimu Eestimaal.

Riia piiskopkonnale allusid Tartu, Lihula või Saaremaa ja Selburgi piiskopid. Tallinna piiskop allus Lundi piiskopile.

Albert, kes kogu oma elu-aja püüdis ikka suurema iseseisvuse poole, vabastas end juba 1213. aastal Bre-

Lahing ristirüütliga.

meni peapiiskopi mõju alt, kellele seni oli allunud kogu Liivimaa ning kes ise oli Alberti määranud Liivimaa piiskopiks. Veel rohkem, ta tõstis oma piiskopkonna samasse ausse ja tegi teised Balti idarannikul asuvad piiskopid endale alluvateks, kuigi Riia piiskopkond alles pärast ta surma tunnustati paavsti poolt ka ametlikult peapiiskopkonnaks.

Vaimulikes asjus tunnistas ta end alluvaks vaid ainuüksi paavstile, ilmalikkudes Saksa keisrile. Selles püüdes soodustas teda paavst, kellele näis olevat kasulik, kui neil vastasutatud põhjamaa kirikutel oli nende oma peapiiskop, kes ei oleks ärarippuv mõnest sakslasest, vaid otsekohe temast endast.

Oma elu lõpupäevil nägi Albert veel oma plaanide lõplikku täideminekut — kogu Liivi- ja Eestimaa allutamist. Missuguste võitlustega see oli ühenduses ning

missugusel mehisel viisil meie esivanemad võitlesid oma päritud vabaduse, maa ja usu eest, peame jätma siinkohal mainimata, kuna seda ei luba käesoleva kirjutise ruum.

Olgu vaid lõppeks tähendatud, et piiskop Alberti isiklikud omadused, ta sihikindel tegutsemine kord määratud suunas ning ta äärmiselt suur osavus poliitilisel areenil, kui ka ta ümberkäimise oskus tolle aja vägevate ja oma kaastöölistega olid peamiseks teguriks meie maa vallutamisel, ning kui Saksa kolonisatsioonipoliitika etteotsa ei oleks sattunud isik tema kaaluga, oleks meie rahva ajalugu kujunenud sootuks teisiti: oli see meile hea või halb, jätame siinkohal arutamata, kuid põhjust on meil siiski mälestada tolle riigimehe surmapäeva, kes määras meie ajaloo arenemise suuna aastasadadeks.

Kas olete lugenud

«Kaitse Kodu!» tellijate vahel
loositavate võitude nimekirja

leheküljel nr. 58?

Uuendage veel täna tellimine!

Vana Taneli apteegirohi.

Tõesti sündinud lugu
R. Kalaja jutustusel.

Kõike seda sa oled ju ise kaasa elanud, mu poisu, ise näinud oma kahe uudishimust pärani aetud silmaga. Muidugi, ega sa võigi seda mäletada, kuigi oled nüüd juba peaaegu mees, käid koolis ja — tean küll — sa-laja urgitsed isa püssi kallal nagu mees kunagi. Siis sa alles tätsasid vankuvail jalul, ning mulle „vanaäit“ öelda oli sulle hirmus keeruline sõna. Ja küla olles kuulirahe all sa magasid rahul ema süles ahju taga, patjade ja vaipadega vooderdatud nurgas, kus ema, su vanem õde ja mina vanaemaga — isa oli sõjas — otsisime varju surma eest. Ja kui ema silm vahel väsimisest vajus kinni, siis sa tihti virgusid põrandale langevate kuulide krabinast, rabsid end ema sülest maha ja müttasid neljakäpukil keskpõrandale. Seal korjasid põrandalt pihku paar läiklevat kuuli ja end kahele jalale püsti upitades kilkasid säravail silmil: „Ahha, ahha, ili-ili kann!“ Ja siit-sealt langes mõni kartetsch, mõni kuul, mille jälgi võid näha seinas praegugi — sina aga tätsasid rõõmsalt ringi, kuni ema hirmutarretusest virgus ja sulle järele tormas... Taevas teab, mis vägi sind varjas...

Selle uusaasta algasime „meie omade“ tule all, sest küla oli vallutatud punaste poolt ja meie talus oli nende staap. Siis tuli paar vaiksemat päeva, mil punased sõdurid käisid külas toiduaineid „üle võtmas“. See räpane kari seadis end sisse meie tares üsna koduselt ja mõnusalt. Söödi, maitsti kõike, mis majas leida, muidu oldi meie vastu viisakam kui külas. Heas tujus räägiti Revelist...

Ühel õhtul lauda juures loomi talitades näen lähenevat külale „valgete“ poolt mingit tumedat kogu. Kes see õige peaks olema, imestan. Laseb niisuguse külma rahuga suuskadel üle lageda välja otse küla peale, nagu poleks tal asjagi sõjaga, punastega ega tinakuulidega. Läheneb aga. Mul tuleb otsale külm higi — heameelega hüüaksin teda — kas ta siis sugugi ei karda surma? — „Stoi!“ karjub vahisõdur. Võõras libiseb veel sammu suuskadel edasi, peatub. Majast jooksevad sõdurid välja. Suusamees võetakse püsside vahele ja talutatakse toa poole.

Tunnistan, tunnistan lauda uksele ja tunnen siis ära: vana Tanel! Tead küll, see vähe imelik, isemeelne vanamees, külameeste turbavaht raba ääres. Õnnetu, kuidas ta nii pidi sisse kukkuma! Mitmed süüta inimesed olid võetud kinni külavahel ja saadetud ära Venemaa poole (keda hiljem, nagu tead, leiti ühishaudadest), tema tuleb otse valgete poolt! Ja vihastab teine vahel oma kentsakate juttudega neidki, kes tunnevad teda kümneid aastaid, mis siis veel nüüd — —

Üsna jubeda tundega südames astusin toa poole. Ju nüüd ikka tuleb näha vana Taneli viimseid tunde...

Punane komissar istus laua ääres, heatujuliselt haigutades videvikuinakust. Teisel pool lauda ta vastas punaväelane-eeslane, pikk ja vedel volusk, kes oli teistel alati tõlgiks. Tanel seisis keset tuba, käed püsti, punaväelased kobasid ta taskutes. Ei leitud midagi.

„Kes sa oled?“ kordab tõlk komissari küsimust.

„Ah mina? Eks ma ole, näete isegi, inimene — vana inime juba — —“

„Loll! Mis su nimi?“

„Tanel — — Taaniel Marras.“

„Talupidaja oled?“

„Oleks küll, aga, näe, pole talu.“

„Vanamees, ega suga nalja tehta. Vasta, mis küsitakse! Oled käsitöeline?“

„Nojah, kätega ikka teen tööd küll, kuda muidu! Võikan suvel turbaid ja kaevan kraavi, nii et...“

„Aitab! Maja või vara sul on?“

„Mis maja tühi nüüd on! Hullem, raibe, kui teise mehe heinaküün, aga, näe, külamehed uut ei ehita, palu või vannu...“

„Kas see siis su oma polegi?“

„Ei, kus nüüd minu — V. turbauhisuse ikka.“

„V...?“ Punane tuletas meele. „V...“ selle võt-sime ju ammugi ära, see on hoopis teisel pool, meie seljataga. Sa valetad meile, vanamees!“

„Kulla härrad, ega ma öelnudki, et ta pole...“

„Härrasid siin pole — kurat, ega sa kodanlaste juures ole. Tõelised on seltsimehed, mõistad! — No aga, mis sa siis valgete pool hulkusid?“

„Apteegis käisin.“

„Kus?“

„R. alevis.“

„Kaugel see on?“

„20 versta.“

„Kas lähemal apteeki pole?“

„On küll, miks ei ole, aga ega see meie apteeker tea maast ega taevast...“

„Kuidas sa üle liini julgesid minna?“

„Ega oleks julgenudki, aga, näe, eit — tõbine teine ammugi — hakkas öösel karjuma hirmsat valu. Kuidas sa kannatad näha, kui teine viskleb suures piinas — ei muud kui hakkasin kuuvalgel minema rohu järele. — Seal tark apteeker.“

Mina aina imestas, kuidas vana Tanel vestis punastega laia juttu.

Kas ta siis olevat saanud rohtu? — Saanud ikka küll. — Näidaku! — Tanel nõõpis lahti pinsakuid ja veste, võttis põuest pudelikese kollaka vedelikuga. Komissar loksutas pudelit, nuusutas, tõlk nuusutas ka. Siis läks ülekuulamine edasi.

„Kas valgeid nägid?“

„Polnud mul aega neid vahtida. Läksin aga otse läbi metsa.“

„No mis sa siis uudist kuulsid? Mida sealpool räägitakse?“

„Ah uudist? Eks räägita paljugi hulle jutte, mine tea, mis seal tõsi, mis vale...“

„Mida seal siis räägitakse, üttele meile ka!“

„Ah, tühi rahva plära... Härrad — seltsimehed veel vihastavad...“

„Ära pöikle, vana, räägi aga välja!“

„Õeldakse, Tallinna tulnud palju Inglise laevu hulga sõjameestega, ikka inglismanne, neegreid, indiaanlasi või mis seal kõik pidi olema...“

„Valetad, vanamees!“

„Nojah, vale puha, ütlesin neile kohe. Aga kus nemad — kes kuulnud, kes näinud ise — nii et kuula aga! Et tulevat aina laevatäis laevatäie peale, linn olevat kohe puupüsti sõjamehi täis — soomlasi ja inglismanne ja kõiki... Muist tulevat maad mööda liinile, muist merel — iga tund olevat oodata...“

„Noh, mis veel?“ Punaväelase lobisemisetuju oli kadunud.

„Ütlevad, et toodud siia isemoodi tapamasinaid — iga soldat peab saama ühe rihtmaga kaela. See peab siis põmmutama päev otsa nii et puru taga — maadid või kuidas nende nimi oli... Eks rahvas aga puhu suureks — mõni laevatäis ehk võis tulla...“

„Tead veel midagi?“

„Ei olnud mul aega kõike tühja kuulata. Eit kodus surmavalus, ei tea, kas elabki enam...“

Ülekuulamine lõppes. Tanel lasti istuda pingile. Istus vaiksel, vaatas tihti pudelikest, ohkas raskelt. Oli näha, et ta oli suuresti mures naise pärast. Punased kõnelesid isekeskis poolal häälel, ärevalt. Viimati üks näitas küsivalt Tanelile. Komissar löi käega.

„Sa, vanamees, võid koju minna,“ öeldi Tanelile.

„Aitäh, seltsimehed, suur tänu, võtke heaks!“ kiitis Tanel rõõmsasti. „Saan ehk veel naist elavana näha...“

Tänu nagu mõjus. Kas kodu olevat kaugel? — Versta kümme ikka olevat. — Võtku burshuidelt ho-

bune. Kas Tanelil endal olevat hobust? — Ei. — Vot, siis saavat kohe päriseks. „Rakenda talle hobune ette!“ kästi mind.

Tanel tänas veel, siis astusime kahekesi talli poole. „Et sa ikka nii õnnelikult eluga pääsid!“ imetlesin. Siis tuli mul meele, et meil oli ainult kaks hobust kodus, vana hall mära ja noor täkk; must ruun oli isaga sõjas. Polnud endalgi põllukündjat...

„Ole mureta, küll toon hobuse varsti tagasi, kui need siit välja on läinud,“ trööstis Tanel. „Sinu käest võetakse need nii kui nii.“

„Ütle, Tanel, oli see ikka tõsi, mis sa neile rääkisid?“

„Tõsi on, et P. veskist löödi punased läinud ööl välja, aga seda ma neile ei öelnudki,“ sosistas Tanel. „Küll lähevad siit ka varsti. Nägid, kuidas kartma löid, kui neile natuke luiskasin.“

„Oled aga vigur!“ imestasin. „Aga pole juhtunud kuulmagi, et eit sul nii haigeks jäänud. Pidi see ka nii juhtuma kurjal ajal...“

„Ah eit,“ muheles Tanel, „see Lagedil tütre juures, ei näe mitte kurja undki. Sealt minagi tulen.“

Mu imestus aina kasvas. „Mis see kõik siis tähendas?“

„Näh, tahtsin minna vaatama, kuidas siinpool elu on ja kas mu majajutt ikka terve. Põmmutavad, pöörased, kõik turbahunnikud laiali... Mõtlesin kohe, et tullakse kimbutama; juhtus mul pudel taskus olema, panin vett sisse, siis julgem neile luisata.“ Ja sõitis minema.

Teisel hommikul anti käsk igast talust silmapilk meile kokku tuua heinu, kaeru, toiduaineid. Siis tuli salk punaseid ratsanikke P. poolt. Räägiti ärevalt. Külast tuli paar esimest heinatoojat. Neil käänati reed kummuli, laoti oma moona ja asju peale ja sõideti kiiruga külast välja. Paanikas taganevate salkade laiaist, ärevast kõnevadast võis kuulda üksikuid sõnu:

„Tapamasinad... nagu P-s olnud... niisugune kuradi värk... inimeseliha tükid aga taga...“

Nii, mu poisu, olid asjad kümne aasta eest.

Kaks 50-aastast.

12. jaanuaril said 50-aastaseks kaks meest, kelle töö ja teened on salgamatult suured pealinna ja Eesti elus üldse. Need on Arthur Uibopuu ja Anton Uesson.

Arthur Uibopuud võib tõeliselt nimetada Eesti moodsa panganduse isaks, kuna Tallinna Krediidipanga, esimese Eesti rahaasutuse, kasvamine ja areng suurimaks Eesti pangaks on peamiselt tema elutöö. Kuid ta pole piirdunud ainult majandusliku alaga — ta on alati csirinnas võtnud osa kõigist rahvuslikkudest, kultuurilistest algatustest, nii näiteks „Estoonia“

teatrimaja ehitamisele olulisemalt kaasa aidates. Aus ja südamluk iseloom, valmisolek üldsushuvide eest raiuma — need on ta iseloomustavamad iseloomu omadused ta tööpõllul ja laiapiirilises seltskondlikus tegevuses. Jääks ta veel kaua jatkama oma väärtuslikku tööd!

Anton Uessonitegevus on piirdunud peamiselt pealinna omavalitsusega. Juba enne maailmasõda linnavalitsuse liige, 1919. aastast peale linnaapea — see loetus on ainult raam sellele tegevusele, mida A. Uesson poolteistkümmend aastat meie pealinna heoluks arendanud. Pealinna tõsise linnaisana on ta võitnud kõigi lugupidamise ja austuse, tema linnapeaks oleku ajal on Tallinn muutunud tõesti Euroopa linnaks ja ta senine töö on põhjapanevamaks tulevikugi jaoks.

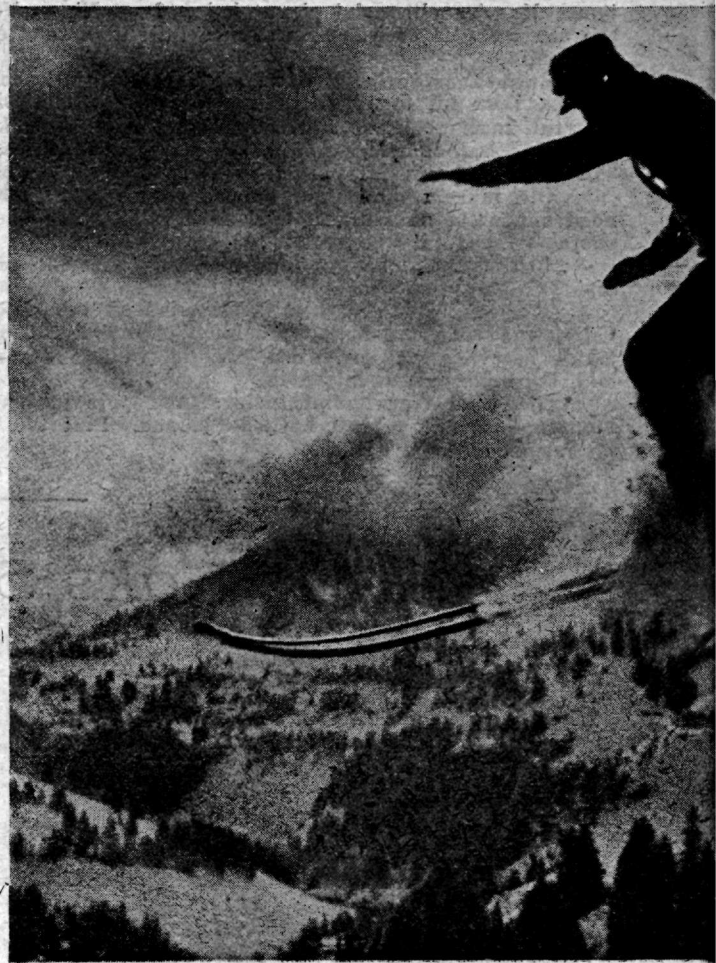
Eesti suusaspordi renessans.

Praegu ollakse Eestis suusatuse tegemisel rahvaspordiks. Suusatus kuulub iseendast suursugusemate kehaharjutuste hulka ja on nende seaski ideaalsemaid. Kaitseliidul jääb meie suusatuse elustamisel suur paik Eesti kehalise kultuuri ajalukku. Upsala professor O. Friesen on ajalooliselt teinud kindlaks, et suuskasid on tarvitatud Skandinaavias juba 6. sajandil. Hiljem on suuskade tarvitamine sama õpetlase kinnitusele levinud Soome, Vene- ja Baltimaale. Väga tõenäoline on, et suusatus Eestis seisis varem minevikus kõrgemal järjel kui praegu. Selle väite ühe õige veenva kinnitusena võime tuua, et praegugi leidub kodumaal vanu suusameistreid (suuskade valmistamise tähenduses), kes umbes sarnaselt külaseppadele hoolitsesid ümbruskonna varustamise eest suuskadega.

Suusatuse suureks paremuseks on, et peale olemise ideaalseks spordialaks on suusatus määratu praktilise tähtsusega. Sõjalise kaitse küljest vaadatuna leiame meie naabri Venemaa kehakultuuri kronoloogiast, et venelased juba 15. sajandil on tarvitanud eduga suusaväeosasid. Hilisemast minevikust leidub polk. Grendali kirjutis rootsi ja vene suusameeste lahingutest Vene-Rootsi sõjas. 1918.—1919. a. võitlusel venelastega tarvitasid karjalased suusaväeosasid, samuti ka Koltšak oma võitlusel enamlaste vastu. Nende suusaväeosade edukus andis enamlastele end rohkelt tunda ja selle tagajärjeks oli, et Nõuk. Vene asus oma poolt punaste suusaroodude vormeerimisele. Sellest peale hakkas suusatus Nõuk. Venes ilmutama suurt edenemist. 1923. a. võtsid neli venelast ette suure suusajooksu Arhangelsk—Moskva, millel 1400 km. kaeti 20 ööpäevaga. 1926. a. hankisid venelased endile suusaõpetajateks soomlasi, mida Nõuk. Vene suusatuse praeguse edenemise kohta hinnatakse suure tähtsusega sündmuseks.

Tulla tagasi Eesti suusatuse arenamise juure märgime vana tõsiasja, et meie kõik keedame ühe ja sama veega. Seejuures antakse aga mõnele uuele viisile heameelega eriline nimbus. Esimeste crawljujate ilmumisel nii välismaal kui meil jäi selle ujumisviisi harrastajate kunst pikka aega nagu salapäraseks teaduseks ainult pühendatuile. Tõeliselt on crawl kõige loomulikum, võib ütelda ürgloomulik ujumisviis, kuid inimeste võõrdumise tõttu loomulikkusest tundus selle ülestõus salapärase ilmutusena. Praegu crawlivad juba väikesed tüdrukud. Nii on ka nüüd suusatusega. Raskemaad suusatusviisid, millest täna ei ole meil paljudel veel kujutlustki, on asja edenemisel homme selged igale väikesele poisile. Suusatuskunst ei ole raskem kui muu, mida kohe algusest peale hakatakse õppima.

Suusatus on talise liikumisabinõuna igivana, kuid spordina alles väga noor. Meil on ta praeguses olukorras noor mõlemast küljest. Eesti suusatuse nõndaõeldud renessansis (uskudes siiski, et suusatus Eestis on kunagi olnud kõrgemal järjel kui praegu) on tagasihoidlikulgi hinnangul meie kaitseliidul erilisel tähtsusega paik. See on koguni peaaegu kurioosum, et kaitse-

Suusahüpe Schweitsi ideaalsel talimaastikul. Välismaal on jõudnud linnuna õhus. Ka soomlased on paari aastaga jõudnud suusamägi länavu Rakveres.

liit meil kõige lühema ajaga on saanud Eesti suurimaks suusaorganisatsiooniks. Talispordi liit oma liikmete tegevusega ja Eesti suusatuse esivõitlused nende kokkuvõttena ei ole kaugeltki võrreldavad kaitseliidu üldtööga suusatuse edendamisel ja selle edenemise iga-aastase paraadina on kaitseliidu üleriiklikud suusavõistlused nendest osavõtjate ja konkurentsi rohkuse poolest ainulaadsed Eesti talispordis. Kogu Eesti spordis on suusatus tähtsamaid alasid ja pealegi suure tuleviku ala. Kaitseliidu senine töö sel alal on olnud välja paistva tagajärjega, mida hästi ilmutasid läinudaastased Tapa suurvõistlused. Kui tuleval kuul Rakveres peetavatele üleriiklikkudele võistlustele koguneb 500 suusatajat, nagu seda loota, siis on see uus võimas kinnitus asja edule. Vähemalt osavõtu rohkusele oleksid meie kaitseliidu võistlused sellega võrdsed Soome kaitseliidu suurtele iga-aastastele võistlustele, kuhu tänava loodetakse kogunevat samuti 500 võistlejat.

Sääraste suurte võistlustega, nagu seda on meie k.-l. üleriiklikud, oleme suusatuses ees oma lähematest lõunanaabritest lätlastest. Küsimusmärk on aga Eesti-Läti tippude klassi kohta. Lätil on üksikuid suusamehi,

eni 70-m. suusahüpete sooritamiseni, millel suusataja näib liug-
edale suusahüpete praegusele maksimumile. Eestis avatakse est-
us võimalik sooritada 30-m. hüpeid.

kes juba mõne aasta eest osa võtnud olümpia talimän-
gudest ja sealt omandanud kogemusi. Ka suuremates

paigavahe suusajooksudes, mis võimete ja aktiivsuse
ilmutajatena tähelepanu ja hindamist väärivad, on naab-
rid meist ees. Suurel agarusel tulid lätlased tänavu
toime varema aasta eeskujul Riia-Tallinna suusaretke
teostamisega. Meie suuremaks paigavahe suusajooksuks
on läinudaastane Paide-Tallinn, kuid see ei kannata
võimete kvaliteedilt kõrvutamist lõunanaabrite saavu-
tustega.

Paigavahe suusajooksude korraldamise alal on kait-
seliidul ees avar tegevusväli. Marssruutidest ei tohiks
puudust olla. Head paigavahe jooksud peaksid olema
läbiviimiseks eestkätt edukamad kui „suuskadel ümber
Eesti“, millisest saavutusest teade ajalehis vilksatanud.
Võimalus oleks korraldada ka n. n. tähejooksu, millel
mehed ja salgad kiirtena kokku suusataksid määratud
keskkohta.

Oodatud on Soome suusameeste ilmumine meie
omade keskele. Soome suusatajad kuuluvad põhjamaa-
de ja seega maailma parimate hulka, kellelt meil vaid-
lematult on rohkelt õppida. Ei pea unustama, et mitte
pildid, joonised ja ka üksikasjalisedki kirjutised ei too
mõistmist ühest tegevusalast nii lähedale kui tegevus-
ala otsekohene tegelik näitamine, millest vaatajaisse
vastu hingab tegevuse enda vaimu, mis meie mõistust
lubab sellest aru saada vahetult.

Palju kibedat meie suusatajatele valmistab meie
taliilmastik ja -maastik. Ilmastik ei ole tahtnud juba
mõnda aastat välja anda täie talve mõõtu, ja meie suu-
sameestel on tulnud kulutada rohkelt energiat mitte
viivitamatuks suusatuseks, vaid enne heinamaadelt,
metsavahe-teedelt ja kraavidest lume otsimiseks!

Ja ka maastik on enamuses liig ühetooniline. Kui
palju paremas olukorras on selle poolest meie naabritest
poolakad, soomlased ja lätlasedki.

Raskustele vaatamata edeneb kodumaine suusatus
siiski kindlalt. Raskuste võitmine annab edule erilise
võlu, mida meie suusatajad oma püüus edule mõista-
vad. Ussike leiab otstarbekohasemaks saada liblikaks
ja see viimane on saavutatav ka inimesele suuskade
tarvitamisega talveti.

Toomas Kivi.

Hiljutise jäätormi tagajärjed
Tallinna sadamas.

Üks unustatud ja võõriti mõistetud spordiharu.

Miks peame sportima? Laskesport kui huvitavaim, teaduslikum ja kasulikum spordiharu. Laskespordi volestimõistmine. Miks peame harrastama laskesporti? Laskesportlaste koondamine, kuidas ja missuguste põhimõtete järele seda teha.

1.

Eestlane on põhjamaa laps. Loodus ei hellita teda ega külvata üle rikkalikkude ja kauniste annetistega. Kõik, mida tema vajab oma ülalpidamiseks ja peatoiduseks, tuleb kätte võidelda, emakeselt maalt väljast ja kiskuda. Selle tõttu on eestlasest kujunenud visa ja kangekaelne tööinimene. Juba varajases lapsepõlves tuleb tal teha tegemist oma peatoiduse muretsemise küsimusega ja vähe leidub neid õnnelikke, kes vabanevad sellest oma eluõhtul.

Et põhjamaa mees ei saa elada nagu „linnukene oksa peal“, kes ei tea „kust ta saab, mis ta sööb?“, vaid et tema elu peasisu on pinev ja lakkamatu võitlus oma olemasolu eest, siis loomulikult ei tule sagedasti ette vabu silmapilke, mil inimene tõepoolest ei tea, kuidas oma aega nõnda-öelda „surnuks lüüa“. Neid hetkeid on liig vähe, nende kestvus äärmiselt lühike, mistõttu omab äärmise tähtsuse küsimus: „Kuidas seda teha?“

Eriti veel siis, kui mustad murelained kipuvad üle pea kokku lööma. Nüüd vajatakse lohutust ja tuge. Vajatakse silmapilke, mil võiks unustada halli igapäevase elu ja ammutada uut hoogu ja jõudu edaspidisteks võitlusteks.

Ei või öelda, et neid „lohutuse“ allikaid just vähe oleks. Peale üldtunnustatute, nagu kirikud, teatrid, kinod, igasugused klubid ja seltsid jne., on veel terve rida teisi, alates pealinna nooblima „lokaaliga“ ja lõpetades Setumaa „Musta kassiga“ või läänelaste „Valge kirbuga“. Siis veel igasuguste „vendade“ ja „õdede“ palvetunnid, küla „simmanid“ ja „jubid“. Ühe sõnaga, esimesest silmapilgust paistab, et meelelahutust harrastava kodaniku tarvis on küllaldaselt, eriti just seda va „teisejärgulist“.

Kui asja ligemalt juurelda, kergib otsekohe üles küsimus: kas need meelelahutused ja lõbud inimest täiel määral ka rahuldavad?

On vana tõsiasi, et inimene, kes teeb tühedat tööd, vajab ka tühedat meelelahutust. Mitte ainult meelelahutust, mis viidaks aega ja lahutaks meelt, vaid meelelahutust, mis kasvataks ja karastaks inimese võimeid, kui füüsilisi nii ka vaimlisi ja hingelisi.

Ja hinnates sellest seisukohast välja minnes meelelahutusi, millest eelpool oli juttu, näeme, et nad kipuvad jääma ühekülgsedeks ja mõned nendest osutuvad isegi kahjulikkudeks.

Meie vaba aeg on seevõrra piiratud, et esimeses järjekorras võiksid tulla jutu alla ainult meelelahutused, mis meile peale ajaviite saavad veel suurimal määral kasu. Üheks sääraseks tunnustatud meelelahutuseks osutub sport.

Ei taha siinkohal astuda vaielusse sportliku liikumise suhtes eitavale või pooleitavale seisukohale asunud inimestega, kes selles näevad ainult mõttetut jooksmist, hüplemist, pildumist, poksemist jne.

On tõsiasi, et igast inimesest ei saa jooksjat, ei saa hüppajat, tõstjat, jalg- või mõne muu palli mängijat. Kuid spordialad on nii laialdased, et iga kodanik leiab küll vähemalt ühe ala, mida tema võib harrastada täie usalduse ja eduga.

Siinkohal tahan juhtida tähelepanu ühele spordiharule, missugust võib harrastada iga vabariigi kodanik vaatamata oma soole, seltskondlikule seisukohale ja eluaastatele, kuid mis ei ole veel leidnud täiel määral õiget mõistmist ja selle tõttu on püütud teda jätta tahaplaanile ja unustusevalda.

See spordiharu on — laskesport.

2.

Meil on võtnud maad ja saanud omaks arvamus, et kui on juttu laskespordist, siis on tegemist puhtsõjalise iseloomuga asjaga ja mängu peavad tulema sõjaväerelvad: püssid, püstolid, kuulipildujad ja teisedki vägevamad inimeste hävitamiseks määratud relvad. On vägisi juurdumas arusaamine, et rääkides laskmisest peab relva toru vaatama elava inimese poole; kui seda otsekohe mitte, siis vähemalt salajase mõttega teda ükskord ikkagi tabada.

See on liig ühekülgne vaade asjale.

Siinkohal tuleb tõmmata selge piirjoon sõjalise laskmise ja laskespordi vahele.

Kui esimene on peamiselt ette nähtud kodukaitsjate (kes selleks kutsutud või vabatahtlikult astunud) eriliseks ettevalmistamiseks, siis teine ala on mõeldud inimese füüsiliste, vaimliste ja hingeliste omaduste kasvatamiseks ja arendamiseks, ilma et siin oleks mingisugust tegemist sõjaasjandusega, ja seda ala võib harrastada heade tagajärgedega iga kodanik vaatamata soole, eluaastatele ja elukutsesele. Laskesport on täiesti omaette asi ja vastuvõetav niikaua igale „tsiviil“-inimesele kui ka eriteadlasele-kodukaitsjale.

Kuivõrra kasulikuks ettevalmistuseks puhtsõjalise iseloomuga laskmisele osutub laskesport, on hoopis iseküsimus ja selle harutamise ei kuulu käesoleva kirjutise raamidesse.

Võib olla, et ülalnimetatud arvamus tekkinuks üheks põhjuseks on asjaolu, et meil seni on laskmist harrastatud peamiselt ainult sõjaväerelvadest ja sadagi ainult riigikaitse eesmärges taotlevais organisatsioonides: kaitseväes ja kaitseväes. On õige, et sõjaväerelvadest väljaspool eelpool nimetatud organisatsioonide laskmist harrastada ei saa, kuid see ei tähenda veel, et laskesport väljaspool neid on võimatu. On ju terve rida igale kodanikule kättesaadavaid relvi: vaba-, väikekalibrilised spordi-, jahi- ja teised püssid. Võtame kas või vibupüssid (Lääne riikides sportlik laskmine vibupüssidest ei ole sugugi uudisasjaks).

Sportliku laskmise seisukohast välja minnes saavutatakse ükskõik millises nimetatud relvast lastes ülesseatud eesmärk: karastada ja arendada laskuri kehalisi, vaimlisi ja hingelisi võimeid. Ükskõik missugust laskeriista käsitades peab meie keha olema teatud määral arenenud ja tugev; lasku andes ükskõik missugusest relvast vajab tema õiget silmamõõtu, külma verd, enesesusaldust ja -valitsemist ning tugevat taht.

Nii siis, igal kodanikul on relvade suhtes küllalt avarad võimalused laskespordi harrastamiseks. Seda tõendab kujukalt väikekalibriliste spordipüsside tarvituselevõtmine. See laskespordi ala kerkis enam-vähem päevakorraks alles läinud aasta algkuudel ja nüüd on ükski kaitseväeüksus kaugel üle tuhande väikekalibrilise püssi omaniku.

Edasi uurides laskespordi ebapopulaarsuse põhjusi tahtes või tahtmata tuleme välja rahva mineviku juure. Ei ole kaugel selja taga ajad, mil eestlane võis hoida käes ainult adra kurepuid ja piitsa, kuna laskeriistu kandsid ja laskmist harrastasid hoopis teised. Siit ehk vaade, et laskmine on „harrasmehe“ sport ja korralikul töömehel ei ole kohane sellega teha tegemist.

Eesti mees sai laskeriista õieti kätte alles siis, kui ta läks „kroonu“ teenima — ja see oli jällegi „kroonu“ püss. Et tolleaegne „kroonu“ laskmine seisus puhtsundimise alusel ja peamiselt arusaamatute ja puhtmeaaniliste võtete kättetuupimises ja drillimises, ilma et oleks antud vähematki võimalust oma mõttele ja algatusele, — seda teab igaüks, kes niisuguse „kroonu“

Laskesportlase tegevus.

Õige.

Kümme lasevad ja üks (laskmise juhataja) vaatab pealt. Laskesportlast võtavad osa kõik kaitsejõud. Igale asjast huvitatud riigivõimude, korraldajate ja isamaalise vaimuga kodanikele on tee lahti kaitsejõu astumiseks ja laskesporti harrastamisele pääsemiseks.

Vale.

Üks laseb, kümme vaatavad pealt. Selle asemel, et huvitavat, kaunist ja kasulikumat sporti kaasa teha ja kaasa elada, lepatakse ainult kadeda „pealt vahtimisega“ Väike pingutus ja igast korraldajast mehest saab laskesportlane.

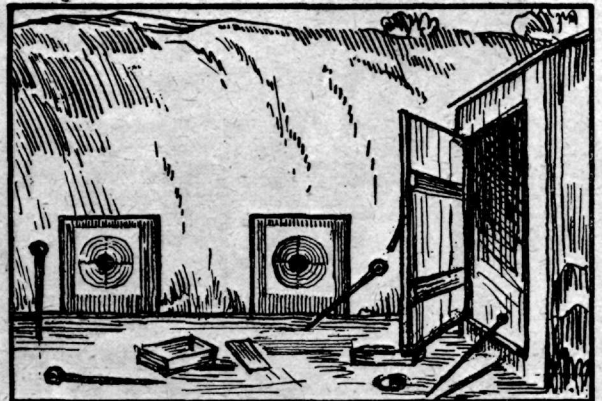
Maast lahti! Sportlikku laskmist toimetatakse kõigist asenditest. Ainult siis laskesport täidab oma ülesannet täies ulatuses: arendab keha, teritab silma ja karastab vaimu.

Alati „maoli“ lastes kujuneb ühekülgne laskur, kes võimetu teistest asenditest laskmisel. Niiugune poolik laskmine ei anna kunagi seda kasu ja sportlikku naudingut, millist pakub mitmekülgne laskesporti harrastamine.

Laskmise lõppedes koristatakse märklaud, osutised ja muud laskmisel kasutatud asjad ning paigutatakse laskemajja luku taha.

Vähese kohusetundega ja halvasti disciplineeritud laskurid pärast viimast pauku „lasevad jalga.“ Asjad jäetakse laokile, nad „auravad“ ära. Järgmisel laskmisel on ülemiselt asjata otsimist; viidetakse kallist aega ja raisatakse jällegi raha uute asjade soetamise peale.

kooli läbi teinud. See oma poolt jällegi soodustas vaate arendamist, et „kroonupüüsi“ on too õige „riistapuu“, kuid sellega võib tegemist teha ainult ülemuse käsu ja valju kontrolli all.

Ajad on muutunud ja meie ise peame muutuma ühes oma vaadetega.

Me peame muutma oma vaadet laskmise kohta, peame õigesti aru saama sportlikust laskmisest ja laskesportidele andma tema õige ning auväärilise koha.

Rõõmustavalt peame ära märkima, et sel alal juba puhumas uued ja värsked tuuled, paljud käivad juba õiget rada, kus ees seisab veel tükk rasket tööd, kuni õige arusaamine lööb läbi kogu rahvahulkades.

3.

Sport on võitlus.

Võitlus seob ja võlub omapärase mõnutundega. Laskevalmis olek nõuab täit närvide ja tahte pingutust, enesevalitsemist ja otsustusvõimet. Laskesport on edasi võitlus loodusejõududega, tuulega, vihmaga, külmaga ja palavusega, sest laskmist tuleb sooritada igasuguse ilmastiku ja aastaaja juures, nagu seda tuleb ette ja hil, mis omakohast on sportliku laskmise kaunimatest õitist.

Õiged ja kained võistluskasvatamise põhimõtted, tung ja iha jõuda välja parimate saavutisteni peavad laskesporti juures seisma esimesel ja aukohal.

Sama hoogsasti ja võimsalt nagu muu sport levib ja rahva hulki kaasa tõmbab, peab arenema ka laskesport ja ta ei tohi enam jääda varju. Ta peab tihedasti seotult sammuma käsikäes muu spordiga.

Nägemisvõime kasvatus, närvide karastus tuleb asetada ühele kõrgusele südame ja kopsu kui tähtsamate siseorganite arendamisega ja üldise kehakasvatamisega, mis on just sportimise peamiseks ülesandeks. Tahtejõu kasvatus nõuab seda. Ilma selleta on kõrged saavutised lootusetult kättesaamatud asjad. Head lasketagajärjed annavad mitte vähem usku oma võimetesse ja jõusse, sellega suurendades olemasolu rõõmu.

Greeka rahvas, kes oma isamaa õnneks elas aastasadu olümpia võistluste tähe all, ei oleks küll asetanud laskmist madalamale kettaheitmisest või maadlemisest, kui neil tol ajal oleksid olnud kasutada meie kaasaja laskeriistad.

Tung täiuse poole, rõõm edasijõudmise üle kihutavad ka laskmise juures inimest edasi ja äratavad huvi ja armastust asja vastu, kui seda toimetatakse sportlikul alusel.

Valgus, õhk ja päike, värske vaim, rõõmus meel ning vendlust mõistev süda — need on tegurid, mis vaatamata paregustele rasketele oludele kasvavad uut põlve, kes suudab jätkata vaba Eesti ülesehitamise tööd.

Inglismaal, Ameerikas, Rootsis, Norras, Šveitsis, Prantsusmaal oli juba enne maailmasõda laskurite ühinguid lugematul arvul ja nende maade rahvad juba varajasemast noorusest peale harrastasid spordipüüsidest laskmist. Seal saadi aru laskesporti väärtusest ja tähtsusest juba ammu ja seal on laskmine muutunud rahvuslikuks spordiks.

4.

Meie oleme oma laskeharrastuselt Lääne-Euroopa rahvastest kaugemale maha jäänud. See ei tähenda veel, et peame oma käed langetama rüppe ja jääma vaikseteks pealtvaatajaiks. Sugugi mitte. On midagi kasulikku tegemata jäänud, siis tuleb see ära teha.

Käed külge! Vagade soovide, arutuste ja targutustega ei jõua me kaugemale.

Sel alal on juba tükk tööd tehtud. Laskesportlik liikumine on juba ellu kutsutud. On tarvis seda süvendada, levitada ja arendada.

Kuidas seda teha?

Üksik inimene sel alal suudab vaevalt saata korda midagi nimetamisväärset. On tarvis muretseda laske- relvi, laskemoona, märklehti, juhatajaid ning õpetajaid, tarvis soetada ja hoida korras laskerajad jne. Üks inimene seda teha ei suuda. Mis ühel üle jõu, ei ole seda enam seltsil või ühingul.

Kaitseliidus üle kogu maa on kogukas pere asjast huvitatud laskesportlasi. Esimeses järjekorras peavad need koonduma ja end organiseerima. Veel edasi, uusi jõude tuleb juure hankida, nad välja koolitada ja tõsta nõuetavale tasapinnale.

Tööväli on suur, kuid suur ja ilus on ka eesmärk! Kõik kaitseliitlased saagu headeks laskesportlasteks! (Järgneb).

Ausamba avamine E. Apostliku kiriku esimesele piiskopile Platonile.

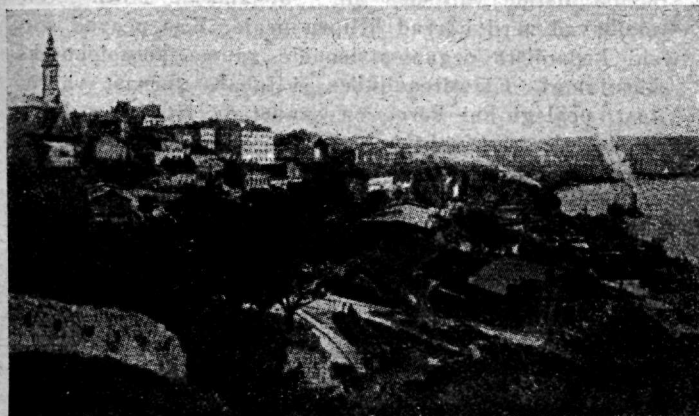
Serbia talupoegade delegatsioon ühe ministeeriumi ees vastuvõtmist ootamas.
All paremal — kuningas Aleksander.

Lõunaslaavia „revolutsioon“.

Serblaste, kroaatide ja sloveenide kuningriigis lõpetati keskparlamendi tegevus ja põhiseaduse maksvus. Kriis, mis 20. juunil m. a. algas mõrtsukatööga Skupštinas, on nüüd jõudnud haripunktini. Kuningas kirjutas alla dekreedile, millega ta kuningliku kaardiväe juhi kindral Pera Zivkovitši nimetus sõjaväevalitsuse juhiks. Sellega sulgub sõor selle kindrali elukäigus, kes 1903. a. juuniööl kaasyandeseltslasena vahiloleva leitnandina avas lossi värava ja sellega ka tee Serbia kuninga Aleksandri ja ta abikaasa Draga tapmiseks.

Selle verise draama asupaik on keset Belgradi linna. Kes teda on näinud 25 aasta eest, ei tunneks

teda nüüd enam ära. Väikesest ametiasutusest on kujunenud suur, moodne loss, endisest Türgi linnast Balkanil on saanud suur, ilus Lääne-Euroopa ilmega keskkoh. Pole teist linna Euroopas, kus ehitatakse nii kiiresti ja nii palju kui Belgradis. Hiiglabulvarid hakkavad teda läbistama ühest otsast teise. Valge, sile asfalt tõrjub linnaservadeni tagasi Türgi „kanipea“ — prügituse, vahetpidamatult kihutavad peatänavaid autod; trammid ja autobused kõlistavad ja vurravad, pilvelõhkuja tõstab pead pilvelõhkuja kõrval, üks vaateaken trumpab teise üle, ning kui õhtul keevad jalutuspaigad kui helgivad elektrihõõglambid, särab

Kus Save suubub Doonausse, seal asub Belgrad, „Valge linn“.

Kuninganna Maria oma kahe pojaga.

Pahemal: Albaania kohvik, kus pidasid oma koosolekuid vandeseltslased. Paremalt: Kindral Pera Zivkovič, kuningliku kaardväe ülem, kes nüüd on määratud sõjaväevalitsuse presidendiks.

reklaam igasugustes värvides ning jalutajad ülalt Kali-megdanilt, endiselt Türgi kindlusest, vaatavad üles

tähistaeva ning siis alla sellesse tulede merre, kui kohisedes liiguvad aurikud ja voolavad Save ja Doonau veed, siis on see Belgrad võrdlematuks pärliks Euroopa linnade vanikus ning laseb aimata, kui ilus ta kord veel on.

Tänapäeval on ta huvitavamaks ja ilmekamaks küljeks see suurepärane Balkani ja Lääne-Euroopa segu, mis temas valitseb. Härjakarud autode, lakkkingad ning jazz opaukede (rahvusl. jalanõu) ja mustlasmuusika, Serbia taluait Pariisi salongi-daami, pime liivapõrandaga kõrts läikiva parketi ja seksti-restauranti, savionnid kuuekordsete pangalosside, rammoonatantsijad sofka, selle hõõguvilmalise Makedoonia rahvalaulu laulja kõrval.

See on Belgrad, Lõuna-Slaavia pealinn, selle ilusaima ja huvitavaima kultuuride maa, ta suguharude ja nende ajaloo, nende vastolude ning siiski jälle ühtluse peegelpilt; Belgrad, milles viirastelevad ja säraavad minevik, olevik ja tulevik!

Soome „pahempoolne hädaoht“.

(Poliitiline kiri meie Helsingi kirjasaatjalt.)

Praegune Soome valitsev võim on kommunistlikkudele elementidele teatava tegevusvabaduse jätnud. Kommunistid on ka suutnud rahvaesindusse läkitada mõningaid „lõuamehi“, kes naeruväärse fanatismiga igal võimalikul juhul „tööliste huvisid“ kaitsevad ja rahvuslikku iseteadvust vaba rahva suurimaks hädavõitluseks ütleerivad. Iga kommunisti sõna „kaalub kulda“, sest kuldrublad veerevad taskutesse vastavalt sõnade „kõvadusele“. Ka Soome kommunistid ei võitle mingi idee eest, ei unista proletariaadi vabadusest, vaid terrorist punaste püssitääkide abil, tuleviku Soomest Nõukogude Liidu föderatiivse osana.

Juba ürginstinktide poolest on inimene vastuvõtlikum halvale kui heale. Pole siis ka ime, kui Soome kommunistide suured sõnad on pimestada suutnud isegi osa Soome sotsialistidest, kes parteile selja on pööranud ja sinna leeri üle läinud, kus meelitab kõlisev kuld ja helisev vask. Kommunismi mürk on hiilunud Soome töölisorganisatsioonidesse üle kogu maa, alates väiksematest ning suundudes kavala taktikaga ülespoole. Pessimistlikumad kodanikud ootavad hetke, mil kogu tööliikumine libiseb sotsialistide käest kommunistidele.

Kes on selles süüdi?

Kõik kodanised ringkonnad hoiatasid juba aastate eest sotsialiste, kes liig loult ja heatahtlikult suhtusid nii enda keskel ilmsiks tulnud karedamasse voolu kui ka pesueht kommunistidesse. Riigile kahjulikkude elementide puistamisel, kinnivõtmisel ja kohtuprotsesside harutamisel olid sotsialistid esimesed, kes ruttasid neid kaitsma. See oli taktiline viga. Töölismassid, kes seni kindla sotsialistliku värviga, sattusid segadusse. Seni oli neid hoiatud kommunistliku hädaohu eest, nüüd aga kujutab sotsialistlik ajakirjandus neid süütute kannatajatena, kes oma ilmavaate pärast ülekohtuselt kan-

natavad. Radikaalsem osa sotsialistidest tundis neile „märtritele“ kaasa. Seeme oli küllitud vastuvõtlikule pinnale ning tarvis oli ainult mõned head kõnemeest, seltsilist või sõpra, kes selle või teise pehmesüdamlise mehe üle tõi kommunistide leeri.

Võib olla, on sotsialistid oma eksitusest aru saanud, võib olla ka mitte. Kuid üks neist on vähemalt julgenud oma seltsimeestele näkku ütelda, kui palju kahju riigile ja iseseisvusele on sotsialistide halb taktika teinud. Kui sotsialiste — eriti pahempoolset voolu, kelle hulgas on palju suuri kapitaliste, vabrikudirektoreid, mõisaomanikke jne. — riigustavaks elemendiks võib pidada, kuuluvad kommunistid absoluutsete riigivaenlaste hulka. Soome sotsialistide ükskõiksuse, ebakindluse ja „laia südametunnistuse“ teene on see, et riigi sisemiste vaenlaste arv on suuresti kasvanud. Maal on enamus töölistemajasid kommunistide valitsuse all. Sotsialistide miitingutele tõmbavad need härrad kriipsu peale. Kas peavad sotsialistide kodanliste organisatsioonide ruume koosolekuteks kasutama? Klassiteadlikkus ei lubaks sarnast väärtust, pealegi kui kerge on ennustada eitavat vastust. Ei leiduks vast ühtki kodanlist organisatsiooni, kes oma ruumidesse laseks sotsialiste koosolekuid pidama.

Kommunistide rõhkus ja sotsialistide passiivsus võitlusel töölihsingede püüdmiseks võiks tekitada kogu rahvas ebakindluse ja abituse tunde, kui ei leiduks üle sajatuhande vaprast mehest, kes kodukaitse ridadesse koonudununa moodustavad teguri, mille ees vaikivad punased terroristlikud ihad.

Selle halli müüri vastu pörkavad härdad soovid ja unistused punasest vabariigist Moskva hõlma all. Seda müüri ei kõiguta kuldrublad, ei õnnesta lubadused, see püsib — Soome rahva õnneks ja punaste hirmuks — Soome kaitseliit.

—no.

Väljadel lasus suruvalt raske, niiske külm. Nõrk härmatis kattis asju kerge looriga. Varem olid ööd olnud vaiksed. Aastakümneid, aastasadu oli siin öö vaikus möödunud ilma mingi kõlata, aga sel suvel oli vaikusele saabunud hääl. Niikaua kui Riikka suutis mäletada, oli Tuunafjordi rahu täitunud alati heade lõhnadega, kord lume värskusega, kord roogude maheda lõhnaga. Kuid alates viimasest suvest oli tuul enesega kannud sosistamist, ulgumist, möirgamist, tubakahaisu ja muid lehke, justkui oleks taeva ja maa vahele ilmunud mingi võõras hiiglaolevus, kellest see kõik voolas välja, ning tõesti, sarnane olevus oli ilmunud: häbi.

Tuuna hoovi kõlas selgesti harmoonikaheli, mis vahete-vahel üles kargles nagu köidetud loom, kes teeb oma hüpped risti ja põigiti. Üks uks avati ja langes kohe jälle paukudes kinni. Üks mees ja üks naine kõndisid, käsivarred tihedalt ümber kaela põimituna, lehmalauda sihis. Tuuna tütar arvas ära tundvat pikka teenijat Miljat, kes oli tulnud tallu sügisel. Linnas oli Eino-Ilmaril, Ollil ja Janne Lehtosel majapidajaks selle teenija õde, aga see Aliina oli tõsine inimene. Päris selge — see oli Milja, kes kõndis sõduri ees. Oleks see olnud eile, siis oleks Riikka neile läinud järele ja oleks teenijale annud kõrvakiilu. Täna tohtisid nad takistamatult talliredelit mööda ronida üles.

Riikka ruttas väravast läbi välja, silmas õde puisteel ja jäi tast meelega pisut maha. Jällegi avatleti ta pilgud lubamatuile teile. Ta tahtis teha kindlaks, kas Mäkimatka katusekambri aken on valgustatud. Selles pidi ta küll ka juba Toivo pärast jõudma selgusele. Seal pidasid langud küll vist isekeskis nõu. Kuigi Arvost ei saanud midagi, usaldasid inimesed teda siiski.

Kui Riikka Mäkimatka majapidamishoonest mööda sammus ja kitsast tuleriba katusekambri akna vasakul äärel vaatles, hakkas ta hinge põhjas äkki jällegi hästituntud kuju elustuma: Arvo, kõrgekasvuline, laiaõlaline, kuidas ta oma niiskete, pruunide pilkudega talle pikade, tumedate silmaripsmete alt otsa vaatas. „Isamaa — isamaa ei ole tühi sõnakõlks. Isamaa peab saama suureks!“ oli ta ütelnud mingis pidukõnes. No ja, ilusad sõnad ei maksnud ju raha.

Riikka surus saapakontsa karmilt lumme ja ruttas edasi.

Ööl, mis nüüdsama astus üle laupäeva pühapäevast lahutava piirjoone, võis eraldada teatud kummalisi kõlasid, inimeste häáli ja kellukeste kõlinat; Riikka jõudis otsusele, et igatahes on kõige parem, kui ta võtab ta käe alt kinni ning üheskoos temaga sammub mööda töölisühingu majast, milles aset leidis mingi õhtune pidustus. See maja hiilgas nagu latern Mäkimatka suure, pimedaja majadekogu kõrval asuval künkal. Omal ajal ehitati see ühise vaimustuse tähe all. Arvo oli kõiki kirikukülas selle mõtte teostamisele õhutanud. Oli arutatud kümnetunnist tööpäeva ja kõneldud inimõigustest. Pidusaali akende jaoks olid Riikka ja Alma iseoma käega kudunud kardinad. Riikka oli sellest asjast meeledi võtnud osa, kuna ta oma kogemuste varal mõistis inimeste igatust ilu ja mõnususe järele.

Toivost polnud midagi kuulda. Alma oli silmapiirilt kadunud. Riikka kiirendas oma samme.

Kuna ta pea väljas nähtavasti selgemini hakkas töötama, näis talle veelgi arusaamatum kui enne, et ta sugulasena polnud teinud tegemist eluga, mida elati Someril. Ka tema, Riikka, oli ju näinud, kui see venelane kord, kui Sylvi talle oli vahetanud raha, oli suudelnud ta kätt. Ning Sylvi oli seda naerdes rahulikult lasknud sündida. Riikka oli arvanud, et Sylvi seda kõike vaid kalli rahu alalhoidmise pärast laseb teha, kuna ju kord juba see põlastamisväärne alandus oli veeretatud Soomemaa rahva õlule. Kuid see autu naine oli tunnud rõõmu selle venelase suudlusest. Ptüü! Ning lapsed, lapsi oli ju see kirjutaja alatasa hoidnud oma kaisus. Kord oli ta Irjale käega seljale kobanud ja last kõditanud nõnda, et see naerust peaaegu oleks lämbunud. Sugulased olid tõepoolest ka süüdi. Miks ei olnud nad astunud vahele! Kindlasti oleksid ka nemad, Tuunad, venelasi võinud võtta enda juure Tuunale. Neile oli ju sarnane pakumine esitatud. Aga nad olid juhtinud tähelepanu isa kõrgele vanadusele ja perenaise haigusele, ning nõnda oli see venelane sattunud Sylvi võõrastetuppa. Isegi väikese Armase oli venelane võtnud sülle ja suudelnud, kui iseoma

last. Toivo oli seda kõike vaadanud pealt ja seda lubanud. — Imelik oli olnud ka Toivo.

Äkki kõlas läbilõikav karjatus: üks naine karjus kui surmahädas. Mõned mehed naersid.

Riikka hõikas veniva häälega: „Halloo, mis on juhtunud?“

Ta ei tunnud ära iseoma häält. See hüüe võis sama hästi tulla mehe kui naise poolt. Tubakasuits hõljus ümberringi õhus. Riikka otsis kobades mingit relva taskus, milles leidusid vaid mõned nõõriotsad. Aed seisis keset lumehange. Ta ei olnud veel jõudnud mõtelda sellele, kes küll võis olla see karjuv naisterahvas, kui see talle juba vastu ruttas. Riikka tundis ära oma õe ja jäi seisma. Kuuldes Alma nuuksumist muutus ta ikka karmimaks.

„See oli sulle paras,“ ütles ta külmalt, kui õde oli jõudnud ta juure, „miks sa läksid — kas ma sind ei keelanud?“

„Läheme koju,“ palus Alma. „Nad on jooanud.“

„Kas venelased?“

„Seal on mõlemad rahvad esindatud. Käsi-käes ja üksteisele kaenlasse langedes... soomlased ja venelased. Mehed Mäkimatkalt ja meilt...“

„Kas jätsid viimati minu räti nende kätte?“

„See jäi tõepoolest sinna... Nad rebisid selle mu õlult.“

„Ja põll — selle oled sa ju ka kaotanud.“

„Tule koju... ära mine sinna.“

Kõhn Riikka Tuuna ajas enese sirgu, nagu oleks tõmmatud vinna terasest vibu.

„Seda ei pea ükski nägema, et mina kardaksin venelasi. Ära karda, et nad mind puudutavad. Teie kõik üheskoos olete tolle pehme loomusega, millele võib pääseda ligi. Meie läheme sinna, kuhu kavatsesime minna.“

Riikka võttis oma õe käe alt kinni, käänis ta ümber ja tõukas ta edasi. Tundmus, mis valitses ta hinge, tegi ta sedavõrra kõvaks, et oleks võinud arvata, et punane mahl ta soonetes on muutunud külmaks teraseks. Oleks talle sel hetkel torगतud südamesse nuga, vaevalt sealt oleks voolanud välja ühtki tilka verd.

„Seal lamab ju sinu põll.“

Riikka tõstis selle lumehangelt üles. Alma suutis seda vaevalt hoida kätes, nad värisesid kui haavalehed. Teda piinas külm nähtavasti sama tugevasti kui hirm. Riikka juhtis oma sammud otse töölisühingu maja poole, kus mõned üksikud mehed seisisid hoovis. Et neid ärritada, tegi Riikka meelega sinna asja. Alma ootas teekäänakul; nüüd poleks enam mingi asi Riikkat suutnud taltsutada.

„Tere õhtust,“ algas ta. „Kas olete siin kuski näinud suurt, halli rätti? Ah näe, Aatu on selle võtnud hoiule, see on tubli. Palju tänu. Täna on vist palju inimesi peol?“

Mehe lükkasid mütsi teisele kõrvale. Aatu

andis räti kätte. Salenius, uus sulane Mäkimatkalt, seletas, et olevat palju inimesi, sest võõrad kõnelejad olevat tulnud kõnelema. Pietikka Helsingist ja proua Juuri kustki lähedastest alevist.

„Küll on aga täna pime,“ jatkas Riikka. „Ma ei suuda kõiki mehi äragi tunda. Aatut tunneb küll kohe ta pikkuse tagajärjel, aga...“

Riikka näitas väikesele, tugevale mehele, kes kandis viltkübarat.

„Jah, sellest on juba hulk aega mööda, kui viimati olin siin ümbruskonnas.“

Mehe hääles helises midagi, mis Riikkat sundis loobuma küsimiste jätkamisest. Kas oli ta armutu ja kättemaksuhimuline või oli ta õnnetu? Kes ta oli? Ta ei kannud säärsaapaid, vaid avaraid kingi. Riikka ei küsinud edasi, ta korraldas vaid rätti käsivarrel. Ta pilk langes mehele, kes mõni samm eemal seisis venelaste salga keskel.

„Nonoh,“ algas üks eriti lahke hääl, „Tuuna preilid on nii hilja veel jalul? Kas ehk Someris keegi haigeks on jäänud?“

Veri valgus Riikkale pähe. Küsija oli kirikumõisa valitseja tallipoiss Ahvenainen. Kas teadis ta, mis oli sündinud Someris?

„Ei, keegi ei ole haige,“ vastas Riikka häälega, mis tundus talle jällegi hoopis võõrana. „Puht isiklik asi, muud midagi. Head õhtut.“

Ning käbedal, sirgel sammul astus neid oma lühikeses kuues, nõelutud jakis ja saabastes otseteed edasi mööda küngast. Sõna lausumata ulatas ta räti oma õele ning sõna lausumata jatkasid mõlemad oma teed, vaevalt isegi veel endale aru andes, miks nad olid asunud teele ning kuhu nad tahtsid minna. Vastik tundmus oli neis võtnud aset. Nad tundsid, et meestesalgas kõneldi neist. Mäkimatka värava juures peatus Alma ja tahtis nähtavasti astuda sisse. Riikka ruttas sõna lausumata mööda. Talu oli täiesti pime, mehed olid kahtlemata siiski läinud Somerisse. Alma ruttas oma õele järele, hüpatas üle sügavate vagude Mäkimatka hoovi-värvavas.

Läbi selle värava oli kord uhke pulmarõng liikunud kiriku poole. Kogu poole kilomeetri pikkust teed olid katnud rohelised puuksad ja nendele puokstele oli laotatud valge vaip, mida oli koetud Mäkimatka tagakambris üle poole aasta. Pruutpaari taga olid sammunud pruudi vanem vend, Arvo Mäkimatka, ja peigmehe vanem õde, Riikka Tuuna. Aga Riikka oli Arvost viis aastat vanem ja riidetatud tumedasse, kuna teised pruutneitsid olid kõik riidetatud valgesse. Milliseks õnneks oli ometigi peetud seda, et Toivo oli võtnud Sylvi endale. Kui paljud teised olid ometi teda ihaldanud!

„Igatüks teeb, mida ta tahab,“ ütles Riikka äkki oma õele. „Mõtlesin vaid, et see võiks olla hoiatuseks. Mõtlesin veel kord järele, enne kui

siit ühe Mäkimatka kõrval sammud kiriku poole.“

„Ma ei või loobuda Lennartist,“ lausus Alma kiiresti. „Selleks pole ju ühtki põhjust.“

„Või nii, või seda pole olemas?“

„Ei.“

„Sinule ei tähenda see häbi küll midagi?“

„See pole Lennarti süü, — sama vähe kui sinu või minu oma.“

„Või nii, — või seda ta ei ole. See pole siis vast ka Sylvi süü. Sina kaelustad teda vast veel samal hetkel.“

Alma Tuuna polnud mõelnudki seda teha. Kuid ta tegi seda kindlasti.

Roimarlik venna-naine seisis oma venelasega Someri õuel kaskede all lumes ja ütles talle sõnu, mida see ei mõistnud, kuna kirjutaja omakorda midagi ütles, mida Sylvi ei mõistnud. Märkide abil oli Sylvi talle teinud selgeks, et praegu on kardetav teda külastada ta kodu, kuna ta mees Jumal teab millega võib saada toime. Kirjutaja kõneles, nagu mängleks liblikas suveõhus. Ta raputas ja kõigutas käsi-varsi.

Õed Alma ja Riikka seisis teises puistees otsas, kust nad kõik nägid ja kuulsid. Nad seisis kivistunult. Mis seal sündis, oli seevõrra uskumatu, seevõrra häbitu, seevõrra hullumeelne, et see tegi sõnatuks.

„Sa ei karda küll kedagi,“ sosistas Sylvi nuuksuval häälel, „aga mine ära, minu pärast mine ära. Minu, — minu pärast. Nõnda ta seda teeb... vaata siia, otse südamesse. Jää eemale. Lähen tuppa ja vaatan järele. Ma ütlen sulle, mida sa pead tegema. Ma armastan sind. Mine, mine. Järgi mulle! Jumala pärast! Minu pärast. Toivo vastik, vastik... Ma armastan sind. Fedja, armsam, mu linnuke, mu tuvike... ära, ära siit, mine ära!“

Sylvi näitas vaheldamisi iseenda rinnale ning siis endast eemale kirikust mööda. Noor venelane suudles ta käsi, püüdis ühes temaga tagasi pöörduda tallu, näitas omakorda iseendale, ähvardas rusikaga ja toimis üldse väga kelkivalt. „Ole vait, vait!“ palus teine härdasti ning asetas oma käe ta suule.

Ning jällegi kordasid nad samu hääli ja sõnu. Viimaks langes naine nuuksudes põlvili. Mees tõreles, naeris, muutus siis härdaks ja andis lubadusi.

Üks sõna libises Riikka Tuuna suust sarnase kõlaga, nagu oleks ta praegu peaaegu pidanud lämbuma. See kerkis ta hinge sügavusest võõra heliga, nagu masina ähkimine, kui temas on kogunenud liialt auru:

„Häbene!“

Armastajad ehmusid ja sööstsid üksteisest eemale. Kirjutaja hakkas ühele, Sylvi teisele poole jooksma. Sylvi peatas aga kohe jälle oma samme.

„Kes seal on?“ küsis ta väriseval häälel.

Seal ruttas Alma Tuuna ta juure, mässis ta rätti ja hakkas talle sosistama:

„Kulla Sylvi, mis on juhtunud sinuga? On sündinud õnnetus, ent kindlasti leidub veel mõni väljapääsetee. Ära nutsa. Kuidas sa külma käes värised! Katsume üheskoos järele mõelda.“

Alma käsi lamas vennanaise ümmargusel naiselikul õlal. Nad värisesid mõlemad külmast ja sisemisest ärevusest.

„Oh Alma, Alma,“ kaebas Sylvi, „oleks sinu vend üksainuski kord olnud minuga nii hea, aga tema, oh, ta on nii külm. Kui ta ainult ei tee midagi hirmsat. Aga seda ma ütlen, et tema, kui... kas ütlesid sa õnnetus, Alma? Kas pead sa seda õnnetuseks, kui ükskord elus armastatakse? Mida andis mulle Toivo? Ei ühtki naeratust, ei ühtki hellust. Aga sina oled teise loomuga, Lennart võib tänuilik olla oma õnnele. Ent Toivo on külm kui jää. Ta on samasugune kui Riikka...“

Riikka järgis neile mõne sammu kaugusel ja kuulis iga sõna. Tahtmatult võttis Alma oma käe vennanaise õlalt. Sylvi huulilt libises hääl, mis kõlas nagu naer ja nutt korraga:

„Ja, jah, ka sinu käsi libises juba mu õlalt...“

Riikka oleks peaaegu karjatanud viha ja vastikuse pärast, kuid ta naeris vaid pisut. Tähendab külm kui jää. See on ehtne Arvo Mäkimatka öde, mõtles ta. See oli olnud tõsine Jumala arm, mis talle seni alati oli annud jõudu Arvot tõugata eemale ja mitte uskuda ta töötusi. Ta õe kujuga silmi ees suudab ta kindlasti ka tulevikus saada sellega hakkama, kui Arvo kord hiljem tuleks ja paluks ta kätt; Toivo Tuuna öde ei saa kunagi oma elus naiseks päevavargale, mehele, kes teda nii palju kordi on petnud.

Aga nii tihti kui ta seda töötusetaolist mõtet ka lõpuni ei mõelnud ning sellest ootas rahuldust, tundis ta vaid tühjuste tühjust, — muud midagi.

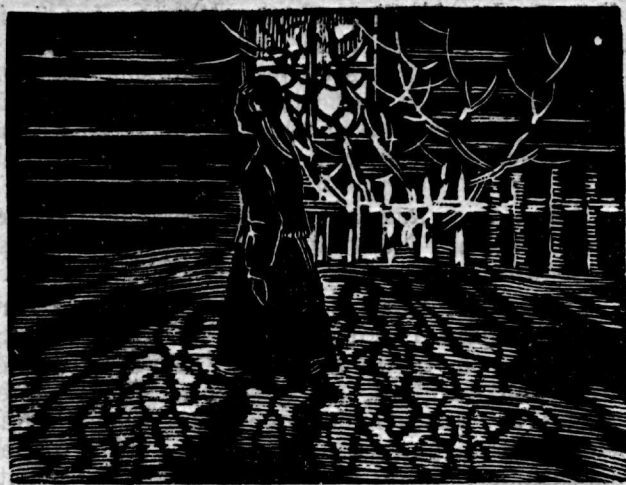
See oli igatahes veel ikkagi parem kui venna Toivo saatus.

Aga kui Arvo abiellus kellegi teisega, tuli talle kohe meele.

Lõikav valu hakkas tunduma ta sisemises tühjuses.

Someri saaliaknast langes valgus puude oksatele ja kujundas lumele varjuvõrgu. Naised astusid üksteise järel üle valgustatud paiga. Someri elumaja katusel tõusid kolm tornikest tinakarva taeva poole. Talu perenaine, rietatud vaid kleidisse, jõudis esimesena majatrepile, käänas ümber, hõõrus oma käsi ja hüüdis kähiseval häälel:

„Tere õhtust, tere õhtust, Riikka. Sa tuled nähtavasti selleks, et minuga tõrelda. Ent sellele vaatamata tere tulemast, tere tulemast!“

Someri saati aknast langes valgus puude okstele.

„Tulen selleks, et kohata oma venda,“ vastas Riikka jääkülmalta.

„Sa näed, kuidas ta siin kõik korratusse on ajanud. Ma ei tea, kuhu ta siis läks. Palun.“

Nende sammud kõlasid klaasrõdul, kus seisid aiалаud ja istmed nagu jääks tardunud. Keset eestoa põrandat lamasid avatud kohvri kõrval mustad kraed ja aluspesu läbiseigi põrandariidel. Üks hundinahast kasukas oli langedu istmelt. Väike konks, mille küljes rippusid laste riided, oli seina küljest lahti rebenenud. Naelte augud ja tumedam plekk tapetil ilmutasid ta endist asupaika. Paar väikesi, nõoriga üksteise külge kinnitatud punaseid kindaid oli heidetud toaukseni.

„Nõnda,“ ütles Sylvi ja tõstis kindad põrandalt üles, „nõnda hoolitseb see isa oma laste eest. Mina arvasin täna hommikul, et on tulnud Irja viimane tunnike, aga viimaks jättis ta vähemalt elavad rahule ja märatses siin eestoa ringi.“

Ena paitas kindaid õrnalt oma käte vahel ja ohkas. Äkki surus ta nad vastu nägu ja suudles neid kirglikult. Nagu oleks ta sealjuures unustanud maaslamavad riided, läks ta söögitoa ukseni. Siin lamas hulk paberosse ja purukssõtkutud haruldaset suurt paberossi-toos. (Järgneb.)

Möödunud nädal

Pärast pühade-vaheaega asus oma viimaseks istungjärguks kokku riigikogu. Lähemasse töökavasse on võetud rida kiiremajaduslikke seadusi ja kinnitamisi — esimeses joones muidugi riigi tuleva-aastane eelarve, mis vabariigi valitsuse poolt juba läbi vaadatud ja vastu võetud. Eelarve on tasakaalus 95.481.844 krooniga, seega tunduvalt suurem käesoleva aasta omast (80.266.613 kr.). Tõus on tingitud uute raudteede ehitamiseks (5.600.000 kr.) ja riigiteenijate teenistusvanuse tasuks (1.600.000 kr.) määratud summadest.

Esmaspäev, 14. jaanuar, oli Tartule suurimaks mälestuspäevaks: möödus kümme aastat päevast, mil soomusronglased ja Kuperjanovi partisanid vabastasid linna enamlaste hirmuvalitsuse alt. Selle sündmuse mälestamiseks peeti Tartu paraadi kaitseväge, kaitseleidu ja seltskondlikkude organisatsioonide osavõtul, korraldati aktusi jne. Krediidkassa kelder, kus punased timukad kümne aasta eest teostasid oma jõleda roima, pühitseti kabeliks ja asetati seinale tahvel terrori ohvrite nimedega. Samal päeval avati Tallinnas mälestusmärk sealsamas tapetud Eesti apostliku kiriku esimesele peale piiskop Platonile.

Liitlasel Lätil annab rabelda oma koduste raskustega, milliste juured aga ulatuvad osaliselt ka idapoolse piiri taha. Nimelt korraldasid pühapäeval Riia töötä töölised, keda seal mitu tuhat, meeleavalduse, mille organiseerijaiks olid Moskvast toetust saavad mehed. Nõudmiste esitamisel peaministrile läksid tööliste esindajad nii kaugele märatsema, et hakkasid peaministri korteris peaaegu mööblit lõhkuma, nii et nad politsei poolt välja viidi. Üheks märatsejate ninameheks oli keegi Tallinnast sinna sõitnud Eesti kodanik Miller, kes nüüd Lätist välja saadetakse. Kuna meeleavaldustest võtsid osa ka hädaabitöödel viibivad töölised, ei võetud neid sinna enam tagasi. Osa valitsuse koalitsiooni nõuab ülesässitajate vastu kindlamat kätt, nii et küsimus võib veel valitsuselegi saatuslikuks saada. Töölisorganisatsioonid omakorda pole rahul valitsuse kitsendustega ning on pühapäevaks kuulutanud välja uue meeleavalduse.

Kelloggi sõjakeelu pakt või „igavese rahu leping“ on nüüd viimaks ta algataja, Ameerika, enese senati poolt kinnitatud peaaegu ühel häälel. Enne seda aga kestsid lepingu pärast senatis mitmenädalased vaieldused. Ja pärast lepingu kinnitamist algas senat uute lahinglaevade ehitamiseks krediidi määramist.

Taaritõrs ja Kaerakõrs õpivad uut kaitseliidu marssi.

1) „See on lihtne tükk... Selle võtame kohe õnge!“

2) „Üks, kaks ja... korraga!“

3) ————

4) „Hm... Kas me, sõber, ei võtnud liig madalaid noote?“

Osa kuningas Amanullah' troonistloobumise põhjustest: Türgimaale õppima saadetud Afganistani tütarlapsed.

Kõnetandvaks ülemaailmlikuks sensatsiooniks oli veel Afganistani kuninga Amanullah' troonist loobumine oma venna Inayatullah' kasuks. Õieti polnudki see mõni „loobumine“, vaid hädasunnitud lahkumine, kuna suurem hulk Afganistani sõjakaid suguharusid oli muhameedi vaimulikkude ässitusel Amanullah vastu mässu tõstnud. Võitlus kestis vahelduva õnne üle kuu aja, kuni lõpuks ka Amanullah' ratsaja kahurvägi mässajate poole üle läks. — Amanullah valitses Afganistani kümme aastat. Kui tema isa emiir Habibullah-khan a. 1919 tapeti, kuulutas Habibullah' vend Nasrullah-khan enda emiiriks. Kuid kuus päeva hiljem kuulutas tapetud emiiri kolmas poeg Amanullah end Afganistani isevalitsejaks. Teda toetasid sõjaväed. Sõjavägede abil vallutas ta arsenaali ja riigikassa. Tema onul Nasrullah'l ja vanemal vennal, seaduslikul troonipärijal Inayatullah'l, kes nüüd kuningaks saab, ei jäänud muud üle kui alla anda. Mai kuus 1919 tungis Amanullah oma vägedega Indiasse, kuid sai rängasti lüüa ja palus veel enne sama kuu lõppu rahu. Detsembrikuus 1927 algas Amanullah ühes kuninganna Surayaga oma suurt reisi Euroopasse. Alles juulikuus möödunud aastal jõudis ta oma pealinna tagasi. Tema radikaalsed määrused Afganistani moderniseerimiseks tekitasid rahva keskel, iseäranis vaimulikkude keskel, suurt pahameelt. Rahulolematuus suurenes, kuni viimaks puhkes avalik mäss, mis nüüd Amanullah troonilt sundis lahkuma.

Eriti pahased oldi temale seepärast, et ta kaotas mitmenaise pidamise, keelas naistel näolooi kandmise ja saatis noori tüdrukuid Türgimaale — omandama moodsaid teadmisi ja eluviise. See uuendus pandi just kuninganna Suraya arvele. Rahulolematud nõudsid, et Amanullah end laseks Surayast lahutada.

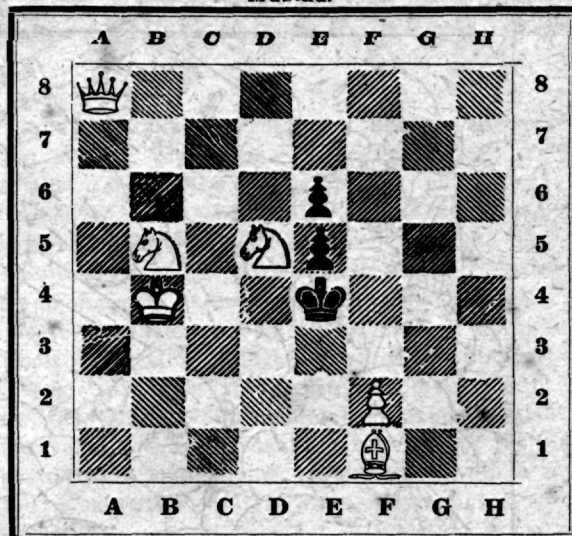
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 66.

Kokku seadnud Endel Markson (Rakveres).
„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: K b4, L a8, O f1, R b5, ja d5, E f2,
Mustad: K e4, E e5, ja e6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26
krt. 6, A. Burmeistrile.

J. Browni ülesande nr. 63 lahendus.

1. R h5 — f4, K h4 — g4,
2. V f5, — h5, K g4 — f4,
3. V h5 — h4 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Felix Rosenberg, B. Kärner, n. allohv. E. Riisk, Evald Karp ja V. Mikenas (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust), E. Lagsdin (Riiast).